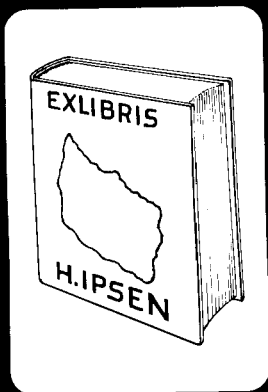

Om det Bornholmske Cement.

Med Cement forstaaes saadant Muurværk, som er vordtæt og haardner under Vand. Et Cements fornemste Egenskaber er Haardhed og Styrke tilfammentagne, hvilke tvende vidne om den stærkeste Cohæsjon. — Styrken kommer meget an paa Delenes Fæinhed, hvorigiennem Blandingsdelene komme hverandre nærmere, og sølgelig binde sig meere tilfammen. — Foruden ovenmeldte tvende Egenskaber, hvorpaa eet Cements Fortrin fremfor et andet beroer, maa endnu tilføges den tredie, som er Uopløselighed i Vand, hvilken for sig selv allene taget ei er tilstrækkelig; thi Vandet kan formedelsf dets Tyngde adskille et Legeme, som ingen Fasthed har, uagtet Attractionskraften imellem dem savnes, hvorpaa egentligen Oplosningsloven grunder sig. — God Kalk med reen Sand allene haardner vel baade udi Luften og i en fugtig Jord eller Grundmuur, men fordrer meget lang Tid til Hærdning, og bliver endda mindre tæt og af den Besskaffenhed, at Vand og Fugtighed lidt efter lidt kan tære sig derigennem; derimod har Gips igien denlleilighed, at den haardner alt for hastigt, saa

November Maaned 1793. R at

at den til almindelig Muurarbejde vanskelig kunde bruges, og er derforuden af saadan Art, at den efter Torkning suger Vandet til sig og derudi med Liden snarere opløses end haardner. — Kalken, som allerede hos de Græker og Romere har været i Brug, og saaledes for flere Aarhundrede tilbage med Nytte været anvendt til Steenhårdning, bliver dog sikkert det fornemste Grundstykke for Cement eller saadant Muurværk. Her spørges aller-
 neste om en Tilfats, som hastigere beforder Steen-
 hårdning og Torkning, samt derefter meere Læthed
 end den grove og almindelig brugte Sand. Den
 betydelige Egenskab hos en saadan Tilfats, tielig
 til Cement, at indgaae med Kalk udi den haardeste
 og fasteste Sammenhang, maa beroe enten paa
 Delenes Skabning eller Attractionskraft.

Erfarenhed og giorte Forsøg lærer, at al Kalk
 er ei lige god, men at den, som bestaaer af reen hvid
 Kalkspath uden fremmede Indblandinger, giver den
 stærkeste Kalk. — De sorte eller blaaagtige Kalk-
 arter ere af en udmærket Godhed til Cement, i det
 de bedre haardne under Vand end de almindelige.
 a) — Kalksteen, som holder en vis Mængde Leer,
 er fortreffelig til Muurværk, thi under Brændingen
 haardner Leeren og suger siden hastigt Kalkvandet
 til sig, hvorigennem det bindes langt bedre end
 med

a) Prof. Bergmans Afhandling om hvide Jernmal-
 mer S. 15, — og Svenske Videnskabs Aca-
 demiets Handlinger, 1773, 2det Quartal.

med glatte Kvartskorn. b) Brændt og stødt Leer
 er af denne Art en nyttig Tilfats. — Al Leer
 haardner af Varme og steenhærdes aldeles, om
 Leeren er reen og Jldgraden stærk; oplødes Leer
 ofte i Vand og derpaa saer Løse og haardner i frk
 Luft, bliver den othvider saa haard som Steen. c)
 Jernholdige Leerer sammenbindes ei af sig selv, men
 om de træffe i Vand eller Jord mineralisk, ani-
 malisk eller vegetabilisk Fedme, saa steenhærdes de, og
 det des stærkere og fastere, jo meere jernholdig Leer-
 ren er. Søe og Myremalmers aarlige Tilvæxt
 er Beviis paa saadan Steenhårdning. — Jernet
 viser den bindende Egenskab i metallisk Form. Et
 Skibsanker, fundet under Vandhorizonten, havde
 paa en temmelig Distance rundt omkring sig sam-
 menlimet Lere, Sand, Flinter og Muskelskal til
 en haard Steenart. d) — Ved Andrarum Al-
 luuværk i Skaane fremstiler overalt i Schiefferbrud
 det et meget jernholdigt Vand, men paa visse Ste-
 der imellem Schiefferlagerne flyder et melkehvidt
 grumligt Vand, som har den Art, at hvor det
 træffer Sand, bliver det saa haardt som Steen,
 hvilken ei kan brydes i Stykker med Hakker eller
 Kiler uden meget Arbejde. Dette Vand formees
 nes at være Oprindelsen til Kalkspath, efterdi det

R 2

ved

b) Schæffers chemiske Forelesninger, S. 168.

c) Det Parisiske Videnskabs Akademiets Handlinger,
 1736.

d) Svenske Videnskabs Akademiets Handlinger, 1770,
 2die Quartal.

ved langsom Torkning har consolideret sig til en Kalkspath lignende haard Masse. c)

Et Cements Fasthed og Godhed befordres derved, at Kalken ei lødskes førend just ved Muurværkets Tilberedning, og at der bruges varmt eller heedt Vand, hellere end koldt. Det er meget magtpaaliggende ved Cementmuring, og bidrager meget til Læthed, at Cementet med et Jern ganske haardt stryges og indtrykkes i Fugerne; og at det siden faaer beholde den glindsende Kalkhinde, som sætter sig paa Overfladen. — Al Cementmuring bør og forud tørke, inden det kommer under Vand. — Det er og afgjort, at den Deel af Kalken, som opløses i Vandet, er den fornemste og active Deel, som egentlig bidrager til Steenhårdningen; og at denne Egenkab ei varer længe, men at Kalkvandet strax efter Løskningen bør bruges, imedens det virkende Middel endnu er i Arbeide; thi det er Kalkvandets Decomposition og de brændte Kalkpartikklers Mætning med Luftsyre, som efterhaanden skal binde og omsider gjøre Muurværket steenhaardt. Kalk, som er fuldbændt eller ganske fri for Luftsyre, er opløselig i Vand, hvorpaa Kalkvand tiener til Beviis; det skalde derfor synes underligt, at en vis Mængde Luftsyre kan gjøre den saa haard og vanskelig til at opløses, om ei i Chymien gaves flere Exempler herpaa.

§

c) Svenske Physiographiske Selskabets Handlinger, I. Deels I. St. pag. 41.

§ Overensstemmelse med disse Erfaringer betragtes følgende hidindtil bekendte tienlige Cement-Arter.

Puzzolane (Terra Puteolana) f) et vulcanisk Product, eller saa kaldet Afke ubi Klumper af ulige Størrelse fra Egs til Hasselnødders og derunder deels mørkbrun og næsten sort, deels lysgul og graaagtig; kaldes saa af Pozzuolo ved Napoli i Italien, hvor den gives; dog findes den ogsaa ved Roma, Civitavecchia, Vena, Vesuvio og andre vulcaniske Steder. Lige fra de Sorrentiniske Stæder til ind imod Capua synes der Grunden at være vulcanisk. Denne Strækning indestenges af en Green af de Apenniniske Bierge, som komme fra Monte Cassino, stryge Nord om Capua forbi Caserta i Bugt til Salerno og Sorrento. Bierget bestaaer af en mat lysgraa Kalk, hvorunder ved Salino i Vandkanten viser sig Leer-Schieffer. g) Pozzulanens pibige og pimpesteentlige Sammensætning viser siensynlig, at den har undergaaet afskilte Forslagnings- og Calcinations-Grader af underjordisk Jld, hvilken sandsynligen opvæktes ved den i Jorden værende Svoveltieses Forstyrning, og har formodentlig sin Føde og Underhold fra de her værende betydelige Lager af Steenkul og Alluumschieffer — Alluumschieffer holder foruden Berg-

R 3

fedme

f) Systema Mineralog. Wallerii Tom. I. S. 32. pag. 95.

g) Prof. Bergmans physiske Beskrivelse over Jordkloden, 2. Bind, S. 149.

fedme og Klæs, Leer, Kisel og liden Kalk, som just udgjøre Grund-Evnerne af det der udkastes; og det er upaatvilelig, at Branden ved Besus har sit Sæde i et Schiefferlager under Kalksteen, som formodentlig ere Forsætninger af den forbitrygende Green af Kppenminerne. Puzzolanen er ved chymist Undersøgelse befunden at bestaae fornemmelig af en jernholdig Leer, blandet med nogen Deel Kalkjord, hvorudi tillige ofte findes en større eller mindre Mængde Kiselstøv, Glimmer og polyedrisk Jernmalm o. s. v. h) — Puzzolanens bindende Kraft med Kalk har allerede været kiendt af Vitruvius; der er saaledes den første ligesom og endnu den bedste af alle Cement-Arter. Til at bruges bliver den malet og siden finstiget, derefter blandes den med brændt ulødfket Kalk i ulige Proportioner efter Kalkens Godhed. Er Kalken god, tages to Deele Kalk og tre Deele Puzzolane, ellers een Deel Kalk og to Deele Puzzolane til Cement. Dens Brug er meget almindelig. Foruden at i heele Italien ei andet Muurværk gjøres end af Kalk med Puzzolane, føres den endog til de nordligste Lande i Europa. Jeg har seet den i Carlscona i Sverrig, saasom den didhen føres i dens naturlige Tilstand fra Civitavecchia. Puzzolanen kommer med Fragt og andre Omkostninger i Carlscona pr. Tonde paa $8\frac{1}{2}$ Daler S. M., som er omtrent i Rdsr. 74 Sk. dansk. Efterat den der med Skaanske Røllesteene er

er finmalet og stiget igiegnem en Blikstige, blandes to Deele saadan Puzzolane med een Deel ulødfket Gothlandsk Kalk. Blandingen arbeides vel om hinanden, og derpaa ansugtes med Svøvand. Dette Cement maa strax bruges paa det Sted, hvor det udfordres, ligesom i Carlscona ved al udvendig Muuring i Døffe-Bygningen, der kommer under Vand. Det tages især i Agt, at Tugerne stærkt indtrykkes, gvides og glattes med en Jernslev. — Af denne Puzzolane forbruges i Carlscona ved fuldt Sommerarbeide daglig 45 Tønder. — Puzzolanen nyttes endog udenfor Europa paa den africanke Kyst i Barbariet til Terrasser eller platte Huustag og til andet Muurarbeide. — I Marocco bruges den under Navn af Terra de Genova.

Trasse (Tarras) i) er en graaagtig noget i Gulvt faldende Steen, som er nogenledes haard, Kiendes skarp og tør under Fingrene, ligner i Brudet en fin brændt jordblandet Leer, og har indblandede Deele af Schort-Crystaller, saabelfom Spath og Kvartskorn; den er indvendig aldeles utæt og fuld af Hulsheder, der ere deels tomme, deels opfyldte med indflammede Kirtler af en hvidt Is Bergart, der har nogen Lighed med fintraadig Pimpsteen. — Disse indblandede Deele findes i større eller mindre Mængde, og derefter agtes Trassen at være bedre og slettere. — Trassen findes ved Bonn i det Colnske. Uagtet Historien neppe giver nogen Underretning om underjordiff

h) Svenske Videnskabs Akademi. Handlinger, 1772, I. Quartal.

i) Systema Mineralog, Wallerij, loco citato.

Jid i disse Egne, synes dog denne ligesaabelfom Puzzolanen at have undergaaet een om ei flere Forsyrelser baade af Jid og Vand: Copperne af de to Rade Bierge som stryge fra Bonn til Bing og Ridersheim, imellem hvilke Rhinstrømmen løber, ere og brændte og have Nabninger af Lighed med omvendte Coni. k) Trassen er ved chymist Underfogning befunden at være en Leere, der holder tilige noget Kalk og Jern, dog ei i større Mængde, end at de ifkun kan ansees for tilfældige Deele deri. l) Trassen føres i stor Mængde fra Coln paa Rhinstrømmen til Trass-Møllerne ved Delft, hvor den males og sigtes, da den er færdig til at bruges med Kalk til Cement paa samme Maade og i samme Proportion som Puzzolane. Den sendes under Naavn af Hollandst Cement i store Quantiteter til udenrigske Stæder, men aldrig umalet. Her i Danmark er denne Cement meest og næsten allene bekiendt og forskrevet af Muurmesterne. Den sælges her i Kiøbenhavn for 8, 9 til 11 Rdlr. pr. Tønd, som holder imod tre Tønder, hvilket altsaa i det ringeste er næsten 3 Rdlr. pr. Tønde. — Saavel herfor, som for de hollandske Klinker gaær aarlig en anseelig Capital tid af Landet til Holland, især skeede dette en Tid formedelst Canalens Anlægning og Slusernes Bygning i Holsteen.

Fyr.

k) Prof. Bergman om Jordfloden, loco citato.

l) Svensk Vidensk. Akademiets Handlinger, 1770, 1. Quartal.

Fyr-Kalkvær kaldes de ved Alluun-Værkerne almindelige mørkrøde større og mindre Masser eller Klumper af Schieffer, som under Afslutningen udi Fyrerne ved en alt for stærk Hede pakke sig tilfammen, og paa somme Steder begynde ligesom at smelte til en glasagtig leverbrun Slagge, samt paa saadan Maade bliver dødbændt og utienlig til Udluudning. Saasom disse Fyr-Kalkvær tilveiebringes af Schieffer, maa deres fornemste Grunde Ene være Leer, og den alt for stærke Hede forarsages af overflodig Rie. — Schieffermeel af disse Fyr-Kalkvær, 3 a 4 Deele blandet med 2 a 3 Deele god Bergkalk gjør et godt Cement. m) Dette Cement er først opfundet af Messor Rinman i Sverige 1770, og af ham da brugt ved adskillige Cisterner og Reservoirers Muuring paa Garphytte Alluunværk i Nerike. — Det er siden med god Nytte brugt ved Arboga Sluus-Bygning af Directeur Ulfström saaledes: at to Deele Fyr-Kalkvær blandes vel tilfammen med 1 Deel sort Lenakalk og 1 Deel anden god flaa Bergkalk, og ansuges med Vand, hvorudi nybrændt Kalk er bleven lødfet; Blandingen stampes og gandske vel med Træstøvere i to Timer og derefter, til et seigt eller knapt flydende Muurværk. n) Ved Fæstningsarbeidet i Carlscrona skal det og være brugt. Kostbart synes dette Cement ei at være, men i alle Lande og paa

§ 5

alle

m) Svensk Vidensk. Akademiske Handlinger, 1773, 2det Quartal.

n) De samme, 1773, 4. Quartal.

alle Stæder maa det dog være usigeligt vanskeligt at bekomme.

Loriot, en berømt Bygmester i Frankerige, foretog en Reise udi de sydlige Provindser i Landet, for at undersøge de der værende Ruiner og Monumenter af gamle romerske Bygninger. Efterat have noie betragtet Muuroærket selv i Sammenligning med alle locale Omstændigheder, fandt han sig overbevist om, at de Romere have ingen andre Materialer brugt til deres uforgiængelige Muurarbejder end de man nu omfunder betiener sig af, nemlig Kalk, Sand, stødte Teglstene o. s. v.; men at de have brugt andre Haandgrees og en anden Methode i Tilberedningen. Herom gav han 1765 sin første Afhandling ind til det Kongelige Bygnings-Akademie. — Opmuntret af Marquis de Marigny, Intendant-General des Batiments, udgav han endnu samme Aar en anden Afhandling desangaaende til Akademiet. — I Aaret 1769 gjorde han en Reise til Menars, Marquis de Marignys Godser, og Sommeren 1770 opdagede han der, at om den allerbedste gammel lødset Kalk henlægges til at tørkes langsomt, kaster den overalt store Ridsler og Spalter, slaaer sig fra Siderne paa Karret, hvori den er, og faaer ingen Fasthed, men om den sammenslædes med en tredie Deel frisk brændt Kalk, tørker den hastig og bliver en haard Materie uden ringeste Spalte, som hænger overmaade fast ved Siderne af Karret. Han gjør derpaa den Slutning, at efterføm denne Kalk bin-

der

der sig saa fast allene, saa maa den og kunne binde andre faste Legemer, som den indslutter; og man kan saaledes paa en fordeelagtig Maade forstørre Mængden af Cementet, ved at komme derudi Sand og smaaastodte Teglstene, der hidindtil ere holdte for de beqvemste Materier til Blanding med Kalk.

— Loriot's Cement bliver saaledes tillavet: o) — Man tager til een Deel stødt og fimsigtet Teglstene to Deele fin Elbesand, som og drives igiennem en Harpe, og af gammel lødset Kalk en tilstrækkelig Mængde, for i Bænken ved Vand, som sædvanlig, at gjøre en Opløsning, der maa have den tilstrækkelige Jugtighed, til at lødse den pulveriseerte friskbrændte Kalk, hvoraf man maa kaste herudi indtil en Fierdedeel udaf Mængden af Sandet og den stødte Teglsteen. Naar alt dette er vel blandet med hinanden, maa man i største Hast muure dermed, efterdi den ringeste Opfattelse kan gjøre Bruget deraf usuldfømt og næsten umuligt. — Den anslagne Proportion af frisk brændt Kalk er at forstaae om middelmaadig god Kalk, thi af Kalken omkring Paris, der er slet, maa tages en tredie Deel, men tværtimod af den fra Senlis, som er den allerbedste; saasom det er en nødvendig og vigtig Sag at tage den rette Quantitet af frisk brændt Kalk i Forhold til dens Godhed og Styrke. — Loriot anmærker og, at Grubesand er at foretrække for

o) Abhandlung über eine neue Art von Mörtel. Aus dem Französl. des Hrn. Loriot's übersezt. Bern 1775, pag. 32.

for Støbefand, hvis Korn ere alt for glattebne af Vandets Løb. — For at skaane Arbejderne ved den freist brændte Kalks Sønderfødning for de farlige Tilfælde af Blodstjertning o. s. v., som Støvet heraf forarsager, har Herr de Morveau udi en Afhandling til Akademiet i Dyon angivet følgende Methode, som og er mindre kostbar. Man lader Kalken i fri Luft, dog under Tag, saa meget lædskes, at den falder til et fint Støv, hvorefter man i en dertil indrettet Øvn brænder den endnu eengang, naar den skal bruges. Med denne Cement har Lorient paa Marquis de Marignys Godser til Forsøg forfærdiget adskilligt Arbejde ved Vandværker, Brønde o. s. v., som have vist en fortrinlig god Virkning i Henseende til Haardhed, Styrke og Tæthed, til at forhindre Vandets Indgang, uagtet Arbejdet er skeet paa den ubequemteste Aarets Tid, nemlig i Begyndelsen af Vinteren 1772 og Foraaret 1773. Denne Lorient's Cement er meget antaget i Frankerige, ja endog brugt ved Døffe-Bygninger i Engelland.

Den Bornholmske Cement har hidindtil allene været bekendt af Navnet, og deraf, at den findes anført udi Luras Beskrivelse over Bornholm, som en Cement 10 Procent bedre end den Hollandske. Ligeledes benævnes den og paa en ganske hastig og utilstrækkelig Maade i de Herrer Bergraad Blichfeldts og Statsraad Martfeldts Beretning om Steentul paa Bornholm, aflagt til det Kongelige danske Landhuusholdnings-Selskab den 25. Decob.

1775.

1775. — Men dens Nytte og Brug er hidtil ei forsøgt eller bekendt, hvorfor og til alle saavel kongelige og publique som og private Bygninger den Hollandske forskrives.

Et Bygnings-Øvne her i Landet af den Digtighed og Nytte, som Cement, og hvoraf endnu, saavidt bekendt, ikkun gives to Slags, som ere ret gode, nemlig Puzzolanen og Trassen, skulde synes at være en important Eiendom, om ei allene for den Nytte og gode Brug, men dergif kan giøre, og for Besparelsen af Pengene, som for fremmed Cement gaaer ud af Landet, men endog for den Næringsvei og Opkomst, som det lille Land og Egn, hvor det falder, derved kunde faae, ja maaffez tillige for den Indtægt, Staten herved kunde forskaffes i Hensigt paa en større eller mindre Export deraf til Naboeriget og andre Lande, som savne denne Eiendom. — For at vide altsaa, om dette vigtige og nyttige Bygnings-Øvne efter Beretning virkelig gaves paa Bornholm? samt hvordan det der falder, reiste jeg didhen, og imidlertid saavel under mit Ophold der paa Landet, som ved sinaae Forsøg dermed her anstillede, er jeg blevet i Stand til at meddeele denne Efterretning om det Bornholmske Cements Beliggende, Beskaffenhed, Brug og Priis.

Udi det Søndre-Herred paa Bornholm i Naer Kirke Sogn paa Kongens Udmark, en god Fierdingvei fra Søen, omtrent i lige Linie for Riise Bakkens Udlob, er den saa kaldte Limens-Gade, som

som er en stor Nabning, hvori det omsiggende Vand samler sig til Læs-Naen, der herfra først stier sig et lidet Stykke ud i Landet i Sydvest, og siden løber sig i en ret Vinkel til Nordvest, før at falde ud i Søen, som stier strax Sønden for Blyekulde-Odden. Naar man ud i denne saa kaldte Limens-gade, som er temmelig breed, og Jordbakterne paa begge Sider anseelig høie, gaar nede ydi Naen langs op mod Vandsøbet, seer man underst et Lag af sort Kalk og meest Kalkspath, som formedelst sin Forening med Phlogiston er Stinksteen (Lapis Sulis). Bedre oppe i Naen finder man det underste Lag, hvorpaa Vandet løber, at være en perlegraa Schieffer. Hviere oppe i Jordbakterien er det en tæt og fast sort Schieffer med mange fine gule Nærer indsprængte, deroven over kommer nogle tynde Lager frem af Cementsteenen og overst Jord, Muld og Græstøv. — Oppe paa Marken, omtrent eet Hundrede Skridt herfra i Vester ere mangfoldige gravede Huler ved Siden af hinanden, formodentlig for at bryde den her liggende Cementsteen; hvilket dog maa være skeet for saa lang Tid siden, at de alle ere med Græs bevoxne, undtagen de faae, som af Oberste Schorr i den senere Tid ere aabnede. — Her findes og Levninger af en Døn, og efter Sigende skal det i fordom Tid have været de heromkring Vænde paalagt som Hoverie, at tiere visse Læs Limsteen til Hammershuus Slot, hvis tilbagestaaende Muure ere af en ubeskrivelig Styrke og uforgiangelige. Cementsteenen er til

Udseende en gandske mørkblaa tæt Kalksteen, med smaae hist og her indsprængte hvide Kirtler liggende Kalkspath, og nogle Steder med Kies. Den har megen specifique Tyngde, og stryger i tynde horizontale Lag af 1 til 4 Tommers Tykkelse med mangfoldige Afbøjninger, som ere meest regulære fra Nord til Syd og Ost til Vest, og som have en tynd gulagtig i graat faldende Forvittring. — Hvorvidt denne Cementsteen strækker sig, kan jeg ei bestemt sige, men den viser sig allerede ndi en Omkreds af 3 til 400 Alens Længde og Brede. Det er allene ved langvarige og noiagtige chymiske Undersøgninger, som i den rette Orden blive anstillede, at man med nogenledes Visshed kan bestemme denne Cementsteens bestaaende Deele og deres forskellige Mængde. At den ei er en almindelig Kalk, viser dens Forholdende efter Calcination; at hense den til Trap, som den har saa megen udvortes Overeensstemmelse med, er usikkert, efterdi den ei som Trap smelter let af sig selv til en sort Slagge, og at den forholder sig anderledes med Borax. Rimeligst synes den dog at være det sidste, foreenet med usædvanlig meget Kalk, og dens Bestanddeele, altsaa foruden Kalk, Leer, Kisel og Jern, eller maaskee rettere Brunnsteen, der foraarsager dens bindende Kraft. Denne Cementsteens Beliggende betragtet i Overeensstemmelse med Lagerne i Jorden ved Desuo, synes vise, at her ei fattes andet til at frembringe et naturligt Cement, end at den underliggende Schieffer ved en underjordist Fld blev

blev sat i Brand. — Skeer dette, eller om man ved Kunsten efteraber Naturen i at lade Cementsteenen bryde og calcinere, finder man den meget overeensstemmende med Trassen. Den bliver da gunstfaldende sidet i det Graa; kiendes, hvor fint den endog pulveriseres, gandske skarp under Fingrenz, og maa være af en poreuse uejvn Structur, esterdi den suger Vandet med megen Hestighed til sig. — Naar den saaledes, vel calcineret, stødes og sigtes, gjør den i Blanding med Kalk et fastere og bedre Cement end Trass, hvilket den medfølgende Herr Brandmajor Brandemanns attesterede Beretning om de dermed gjorte Forsøg udsifer, naaget den dog hverken har været saavel brændt eller pulveriseret, som jeg vilkede. Da denne Cement er af sig selv meere kalkolandet end den Italienske og Hollandske, maa den altsaa tilberedes med mindre Dele Kalk, og saaledes vil nok to Deele Cement med een Deel Kalk gjøre den bedste Virkning. — Ved adskillige anstillede smaa Forsøg har jeg fundet, at den Bornholmske Cement ligesom den Italienske og bedre end den Hollandske i Forening med Kalk suger Vandet med Hestighed til sig, tørkner og haardner hastig, og udsat for stærk Hede, strax esterat den har været arbeidet, hverken sprækker eller krymper sig det mindste ind, og er i Vandet gandske uopløselig. — Cementsteensens Veltiggende udi Dagen dens lette Brydning formedelst Afvæningerne, saavelsom dens ei alt for lange Dei at transporteres til Udfibning, giver Haab om, at den

et

ei vil blive meget kostbarere end almindelig Kalk, og i det mindste 50 Procent billigere end den Hollandske Cement. — Paa Bornholm vil af Mangel paa Brændsel ei videre med Cementsteenen kunde foretages end at lade den bryde og transportere til Haabredden for at udfibes; da den siden der, hvor den skal bruges i Quantitet, maa brændes.

Tillæg 1) Til Litteraturen om Cement-Arterne og Bygningsmaaden dermed kan endnu tilføies: Corn. Redelykheid Verhandeling over de Fortification, Rotterd. 755, 8. — Gesamlete Nachrichten von dem in den vereinigten Niederländischen Provinzen gebräuchlichen Cemente aus Trasse, 8, 1773. — Af dette Skrist gav Stiftamtmand Joachim et Udtog i de Halliske Anzeigen 1777. Traité sur une nouvelle decouverte dans l'art de batir, par Lorient, à Paris 1774, 8. — C. F. Zieglers Beantwortung der Preisfrage über die Festigkeit alter Römischer und Gothischer Gebäude und die Mittel gleiche Dauerhaftigkeit bei neuen Mauerwerken zu erhalten. Berl. 776, 4. — Umständliche Beschreibung der Holländischen Kleymühle und des Endzweckes der bleieren Büchsen bei Verfertigung des wasserdichten Mauerwerks, in. Kupf. Dresd. 777, 8. — Recherches sur la preparation, que les Romains donnoient à la chaux, dont ils se servoient pour leurs constructions & sur la composition & l'emploi de leurs Mortiers, à Par. 777, 8. — Recher-
November Maaned 1793. 8 cher-

cherches sur la Pouzzolane, sur la theorie de la chaux, & sur la cause de la dureté du Mortier, par M. Faujas de St. Fond, à Par. 778, 8. — Von der Puzzolane und deren nützlichen Gebrauche, aus dem Französ. von A. C. v. Gersdorf, m. Kupf. Dresd. 8. — Experiments and Observations made with the view of improving the Art of composing & applying calcareous Cements and of preparing Quicklime by D. Bryant Higgins. Lond. 780, 8. — Anleitung, den Holz und Mörtel zu bereiten, von Joh. Reinhold Forster. Berlin 782, 8. — Gesammelte Nachrichten von dem Cemente aus Trasse und wasserdichten Mauerwerke der Holländer, 3. Auflage, m. Kupf. Dresden 1791, 8.

2) Den oven ommeldte Erklæring fra Herr Major Brandemann.

P. M.

Paa Herr Assessor Hofgaards Forlangende haver jeg Underkrevne ladet brænde i Lønde Bornholmst Cementsteen udi en dertil af mig oprettet liden Brændeovn, og derefter ladet samme efter Velb. Assessorens Ordination støde og sigte; derefter har jeg med denne Cement gjort Forsøg paa den sædvanlige Maade, og ladet samme til Brug saaledes tilberede, nemlig:

No. 1 er 4 Deele Bornh. Cem. og 4 Deele Kalk,
 — 2 er 5 — — — og 3 — —
 — 3 er 4 — Hollandst Cem. med 4 — —
 — 4 er 5 — — — — 3 — —
 — 5 er et Cement, tilredet af brændt Tegsteens Meel,

Meel, som er tilsammenfat af 5 Deele Cement og 3 Deele Kalk. Ved ethvert af disse 5 Slags Cementværk lod jeg hver for sig et Stykke Muur af Hollandske Klinker tilsammenmure, og derpaa frag nedfarte udi een udi min Kielder dertil opmuret Bassin, som er fyldet med Vand. Tiid efter anden har jeg da observeret dets samtlige Forhold, som er saaledes: No. 1 og 2 af den Bornholmst Cement viistes under Vand mangfoldige Procent bedre, som og blev hastigere haardere, end som No. 3 og 4 af den Hollandske Cement. No. 5 viiste sig ikkun lidet til at haardne, og efter 5 Ugers Forløb, som det samtligen har staaet under Vandet, findes No. 1 og 2 endnu at være haardere og fastere end som No. 3 og 4; hvoraf tydelig erfares, at den Bornholmst Cement viiser sig bedre og vel saa godt, at muure med under Vandet, som den Hollandske; hvilket jeg paa meerbemeldte Herr Assessor Hofgaards Begiæring hermed bevidner og attesterer. Kiøbenhavn den 12. Marts 1778.

H. Brandemann.

Om Communitetet.

Jkke allene i Minerva for Junii Maaned finder man en Opfordring af S. T. Herr Etatsraad Erant til alle sagkyndige Mænd at fremlægge deres Meening, angaaende de af ham fremsatte Punkter over

Communitetets Indretning: men ogsaa en anden af Literaturen varm Ven har igientaget denne Opfordring i Minerva for August, og viist, hvormeget det er enhver Sagkyndigs Pligt at efterkomme Opfordringen.

Jkke at jeg føler stærkere indvortes Kald af Sagkundskab til at optage Opfordringen end de fleste andre: men som Studerende, som Ungdomslærer, som varm Deeltager i Menneskehedens Vel, har jeg altid været en interesseert Tilhæver af Oplysningens og Kulturens Art og Gang her i vort Kiære Fædreland. Og i den Henseende kan maaſkee en Opfordring, der angaaer Studereplanen ved Akademiet, have gjort stærkere Indtryk paa mig end den har paa de fleste andre.

Hvorfor jeg da ikke før har efterkommet Opfordringen? — Dertil er deels mit umaadelige Embedsarbeid Skyld. Og deels maa jeg sige, at min Varme meget er kjolet baade ved Seenheden i den bedre Studerearts Fremme hos os, og ogsaa ved det man lader Skolerne, fra hvilke al Oplysning bør begynde, henligge eet Decennium efter et andet i Mørke og Slaverie. Paa denne Maade lader man, hvis ellers Süßmilch, Wallace og andre regne rigtigt, een Slægt gaae ukultiveret hen efter en anden, et Sæt af Studerende og tilkommende Embedsmænd træde efter den gamle Slendrian ud i Staten efter en anden: Ja, hvis man regner, som jeg troer er ret, kun Sex à Otte Aar til et studerende Menneskes Læreaar, i hvilke hans Smag for heele Levetiden

tiden bestemmes, saa kan man antage, at i et Decennium ere næsten to Sæt af Mænd gangne glip af den sande Kultur. Thi jeg er endnu af den Meening, at Akademiet udretter kun halvt Gavn, naar Skolerne ikke i Forveien have gjort sit. Sielden ſkeer det, at den, der i Skolegangen og de første akademiske Aar har ikke faaet Smagen kultiveret og god Grund lagt i Videnskaberne; sielden ſkeer det, at han nogensinde i sin Levetid faaer enten rigtig Smag i Veltalenhed og Poesie ic., eller endnu mindre nogen Lyst til solide Videnskaber. Derfor har jeg meere end eengang offentlig omtalt Skolernes Digtighed, og foreslaaet, om man ikke burde begynde fra dem, og viist det store Tab ved at lade dem henligge. Nu havde jeg næsten foresat mig, aldrig at tale meere om Studeringer og Skoler offentlig; og endnu mindre at indgive Forslag om speciel Forbedring. Efter nærværende Forfatning nytter det næsten ikke meere, end at klage over Løst i Orken, hvor der hverken er Vand som kan faaes, heller ikke Folk som kan hielpe. Skolelærerne har Superiorer, giennem hvilke deres Forslag altsmaa gaae. Paa disses Erklæring er deres Forslags Held aldeles grundet. Og skulde nu enten Eigegyldighed eller Fordomme eller hierarkisk Hævn eller Orthodoriens hadske Aand diktere Erklæringerne: hvad skal da en Skolelærer andet gjøre, end læse for Disciple efter Klokkeslet, og for Næsten kultivere sig selv, da det er ham forbudt at kultivere andre?

Lad det gielde som en Indledning til de Par Anmærkninger, jeg har at fremsætte over Communitetet. Jeg forudsætter, at de almindelige Sæfter, fra hvilke Commissionen saavel i Akademiet som Skolernes Indretning gaaer ud, ere 1. Videnskaberne grundige Dyrlæse af Lærde ex professo. 2. En almindelig Udbredelse af nyttig Kultur og Oplysning; og 3. at de Studerende baade i Skolerne og ved Akademiet kan dannes duelige, saavel nogle til hin lærde Videnskabs Kultur, som andre til dennes populære Udbredelse. Jeg forudsætter altsaa, at Bibel og Løobog ikke saa meget eene her- efter skal drives paa, som snarere almeennyttige Kundskaber og Cone til at meddeele dem. Jeg forudsætter, at en theologisk Student, der har erhvervet sig Indsigt i sand Philosophie og Folkeforbedring til Industrie og Dyd, og studeret de skienne Originalskriver, for at popularisere sin Indsigt: jeg forudsætter, at en saadan Student herefter ved Embeds-Examen bliver foretrukken den Kandidat, hvis eeneste Flid er gaaet ud paa at analysere Ebraisk og opregne Dogmatik og Munkesatser efter Hefterne: Videnskaber, der i sig selv ere agtbare og for vor lærde Kulturs Tars uundværlige; men langt fra ikke til stor Nytte for dem, der skal uddeele Akademiet populære Kultur til Folket. Til denne populære Kultur troer jeg, idelig Hensyn baade i Skolers og Akademiet Indretning bør fortrinligen have. Det er paa den Maade, Akademiet og Skolerne kan bidrage til Folkets Vel. Det er paa den

den Maade, Akademiet kan afbetale sin Skuld, det Skylder Almuen, der trækker for hins timelige Subsistence. — Det er allene paa den Maade, Akademiet og Skolernes Lærere kan være selv tilfreds, gjøre andre lykkelige, og naae Stiftningernes Diemeed. Slet ikke troer jeg derfor, at noget fremmed Akademie bør tages ganske til Monster. Thi neppe skal man finde, at dette nysmeldte Diemeed ved noget Akademies Indretning saa meget er haft for Die, som det for sin Sandhed og Fortrinlighed burde. De have fast alle seet meere paa en lærd Glands end paa Folkets nyttige Kultur. De staae som stærkt funkende Lys i en uklar Lygte, hvor de, for Lysets Klarheds Skyld, kan intet see selv, og lyse dog overmaade lidet for andre. Begge Diemeed troer jeg heelt vel kunne eenes. Og skal vi engang her i Danmark stræbe at gjøre noget bedre end Fremmede, som vi alt for længe have søgt blot at naae; saa lad det skee ved deene for Landet saa vigtige Sag: Akademie og Skoler. Lad disse Stiftelsers Straaler falde ud i det heele Land og oplyse alle Braaer.

Desaarsag kan jeg ikke tale om Communitetet allene, uden i Forbindelse med heele Studieplanen og viid Udsgt over Planens Udførelses-Anstalter. Jeg kan ikke tale om Communitetet, uden tillige om Skoler og akademiske Forelæsnings. Ja jeg kan næsten intet tale om Communitetet uden et Par Ord. Thi hvad er Communitetet, uden en ubetydelig Bisag: en uvæsentlig Anstalt i heele Studeresagen: en til-

fældig Stiftelse ved Kiøbenhavn's Universitet? En Stiftelse, giort af Forsædrene i en Tidssalder, da man hverken havde giort sig noget rigtigt Begreb om Oplysning, heller ikke troede, at Almue og Middelstand burde holdes til meere end Arbeid og Bønnen. Derfor gif alt Studium i de Dage ud paa tvungen Andagt og for det Heele unyttige Studeringer. Saaledes skal man finde Stiftelser, som Forsædrene efter deres Smag i bedste Hensigt have oprettet, at være i vor Alder enten lidet nyttige, eller reent til Overskud, eller vel ogsaa ofte til Hindrer. Saaadan en Stiftelse er Communitetet. Den er befunden i sin første Plan at være unyttig: og Hovedsagen af denne Indretning er nu fast ikkun den: at fattige værdige Studerende kan faae Understøtning.

Dets økonomiske Forsætning kan jeg intet tale om. Jeg veed hverken Communitetets Kapitaler hvor mange de ere, eller deres Frugtbringelses-Maade, eller Stiftelsens Bestyrelses-Udgifter. Ligemeget. Det er ikke mit Venne her. Commissionen vil nok selv see til, at Økonomien bestyres saa simpelt og ufofsbart, som mueligt: at ikke Betientene ved Stiftelsen som sædvanligt boe i underste og bedste Etage, medens de, for hvis Skyld Stiftelsen er, boe i Øvsten og under Taget.

Kun et Par Ord tillade man mig her ved denne Leilighed om Kapitaler, Fundatser og Legater. Jeg veed, der er de, som meene, man bør holde sig til Fundators Udtryk bogstaveligen, og ikke i Udøvelsen
vige

vige mindste Tøddel derfra; hvad enten denne usigtige Efterlevelse er vor Levealder til Gavn eller Skade. For meget og for lidet, siger man, fordærver alting. Ligesaa lidet jeg bifalder en ganske Forsagt for Fundators Willie, saa lidet kan jeg igien paa den anden Side holde med de Bogstavnere, der ville, at vor Kultur, Opdragelse og Religion, Andagt, Troe og Gudsfrygt, skal hænge af Forsædres Indsigt og Griller. En Despot i Graven er paa den Maade frygteligere end en Despot over Jorden. Hun er uovertalelig som Pluto: denne er dog endnu et Menneske, der kan tage mod Foreskillingen. Nu at døde Mennesker skal herse over os, kan ingen bifalde. Og den Marsag, hvorfor man ei lystre Fundationer og Testatorer, der have saa skadelige Hensigter, den, meener jeg og, kan forsvare den mildere Fremgangsmaade, naar man lemper Stiftelser og Donationer efter vore Tiders Kultur og Smag, og gior dem saa nyttige som mueligt, saa lidet skadelige som mueligt, uden at binde sig til Fundatsens despotiske Punkter. Forskiellen er kun som paa det mindre Skadelige og det meere. Ved ikke at ville hiint, har man allerede nægtet Fundators absolute Enevælde: og hvo kan nu sige, i hvad Grad af Ulydighed Fundatsen overtrædes? hvo kan sige, hvad det er for et Korn i Tallet, der udgior Dingen? Hvo kan sige, hvor man skal følge Bogstaven og hvor ei?

Nu, saa lad dem længe nok være Bogstavslaver og stave i Mørket, som ere for svagsiede til at læse

ved Lyk. Manden er for de Kloge meere end Bogstaben. Og skulde der ved Communitetet eller Akademiet eller Skoler være Legater, hvis Stiftere have i hellig Iver eller af Mangel paa bedre Indsigt foreskrevet Vilkaar, der stride mod vore Studeringers og Kulturens Bedste; saa lad ikke dem, der dog vist vilde bedre, hvis de den Gang kunde, eller maaskee hvis de levede nu, lad ikke dem hindre os i at giøre et Gode, som Tiden ei tillod for. Vi bør lade Stiftelser og Fundatser, som dog alle vedligeholdes paa den arbejdende Stands Beforsning, vi bør lade dem gavne det Offentlige saa meget muligt: og ingen Forsædres Egenfindighed i Stiftelsers Oprettelse bør hindre os i at giøre Godt. Kan vore Forsædres Egenfindighed i Stiftelsers Oprettelse være Lovgivere endnu efter Døden? Kan de raade over Jordens Produkters Anvendelse, som de ei arbeide for? eller over Penge, som ei længere ere deres? Vi eie kun saa længe vi leve: og det, vi disponere over efter Døden, er ei længere vort. Vi tage det fra vore Arvinger. Vi begaae Usurpation. Hvis alle Formuende vilde testamenter og oprette Stiftelser, saa kunde jo alle Tiender, Godser og Landets Kapitaler blive saadanne Stiftelser tilhørende; og vi Levende havde intet at raade over. Vi maatte søge vore Formyndere i Gravene. Man seer, hvorledes det spøger i de Katholske Lande. — Om Testamentgyldighed meere et andet Sted.

Opmuntring til privat Flid er da nok Hovedsagen, man vil fremme ved denne, som ved de andre

Uka-

Akademiets Understøttelser: og denne Flid seer man ogsaa, Commissionen vil tilbeiebringe ved Communitets-Øvelserne. Men over disse Øvelser ønsker jeg at maatte giøre en Anmærkning. Man erindre, det er unge Studerende, der nyde denne Opmuntring. Det er Studerende, der meere bør holdes til at læse, øve Kornuften ved høje Videnskaber, og indsamle nyttige Kundskaber for tilkommende Brug, end jevnligt lægge deres endnu ufordøiede Smag for Dagen. Det er uden Tvivl en Feil, at man har drevet saa meget paa dette Autorskab i de akademiske Nar. Det var ligesaa ækkelt for en Storke at see Lærlingen begaae sin Øvelse offentligt, som at see en Daare spye for at viise, hvilke kostbare Retter han havde spist. Og ligesom Havens peristaltiske Bevægelse fordærves ved idelige Brækmidler; saaledes kan ogsaa det bedste Genie, naar det for tidligt skal opmuntres til Autorflid, til Disputatser, til Deklamationers Udarbejdelse &c. blive fordærvet og faae en Dreining, der for Fremtiden kan hindre en bedre Form. Den rolige kolde Læsning bliver derved forstyrret: og den Unge, der altid tænker for godt om sig selv, faaer en Lyft til at lade sig gaae i Prent, som vanskeligt kan modstaaes. Istedet for at indsamle, tænker han nu allene paa at give ud, og bliver desaarfsag seent og maaskee aldrig moden. Pope skrev Vers fra Barndommen af; men han naaede aldrig den modne Mandighed og Styrke, som han beundrede hos Dryden sin store Lærer. Bedst, siger

Stot-

Stoikeren, viiser Faarehordet os Græsgangens
 Ypperlighed i sin fine Uld. Bedst viiser Studen-
 ten os sin Underviisnings og Flids Ypperlighed,
 naar han har fordøiet sin Kundskab: det er, naar
 han ved sin Afgang fra Akademiet til det offentlige
 Embed lægger os en Prøve som hiin fine Uld for
 Dagen. Lad ham indtil denne Tidspunkt studere
 og lære, og faae Veiledning i at studere og i plan-
 mæssig Indsamling af brugbare Kundskaber. Lad
 ham giøre Udtog af Skrifter der ere kun vigtige for
 Indholdet, og fordøie dem, der ere vigtige for
 Compositionen. Lad ham holde Excerptbøger, og
 jevnlig fremviise dem: og for Resten lad ham
 heller oversætte andre, end agere Mønster selv.
 Deri bestaaer det anpruiste Multum. Lad hans
 Griffelsøvelse allene være Oversættelser af hine Møn-
 stere, der indgroe deres Lærdom med Stylen, og
 ikke, som vi Nære, blot skreve med Pennen.

Og siden der til at veilede de Unge paa denne
 Maade, fordres vist meere, end man kan fordre af
 en ung Dekanus (thi hoo har i den Alder en hertil
 forderlig Læsning og Dømmekraft?) saa lad Defa-
 natfunktionen gaae ind: Og hvis Professorerne da
 deelte de unge Studerende imellem sig, og saaledes
 toge sig af deres private Veiledning, hvilket kraftigt
 Middel til at vedligeholde de Unges Flid? Dog, da
 dette vilde spille Professorerne for megen Tid, og
 de umueligt kunde tiene alle Studerende med denne
 Manuduction, saa kunde Dekanerne, hvortil dog
 for en Deel selv unge Studerende vælges, være
 lige-

ligesom Meddelelsesmiddelet mellem Professorer og
 Studenterne. De kunde jevnlig raadspørge Pro-
 fessorerne paa Studenternes Vegne.

End videre vilde jeg ønske, at man saavel ved
 den private Flid, der forbindes med Klosterdaleren,
 som overhovedet i heele Studieplanen, vilde standse
 de Unge fra den hovedfulds Fart til Embeds-Exa-
 men. Jeg vilde, at der i Communitetet var Plads
 for Theologen, Juristen, Medicineren;
 men for Philosophen, Mathematikeren, for den
 Naturkyndige, for Dekonomen ic., at disse Grund-
 videnskaber bleve agtede, paafionnede og indlem-
 mede i Theologens, Juristens, Medicinerens, Em-
 beds-Examen. Jeg vilde ønske, at Akademiet ikke
 dimitterede Theologer, der skal sægte med Velta-
 lenheds Vaaben, uden at have lært Exercisen; Ju-
 rister, der skal være Byfogder, uden at vide hvad
 der tiener en By, eller Kameralister, uden at
 kiende Kameralvidenskaber selv af Ravnec ic. ic.
 Kort: jeg vil ønske, at Studieplanen havde dette
 stadigen til Diemeed, at opdrage duelige Embeds-
 mænd, og at giøre Kultur og Oplysning almindere
 lige i Landet.

Desaarsag ønsker jeg end videre, at Fakulteter
 og Laug maatte saa lidet spores i Studieplanen og
 Understøttelses-Anstalterne som mueligt. Den skæ-
 delige Indskydelse af disse Laug kan umueligt fore-
 bygges, saalænge man ikke kan udrydde Arvesynd
 af det menneskelige Hierte. Desaarsag da jeg er
 forvissat om vort nærværende theologiske Fakultets
 Bedel-

Udelmodighed, veed jeg ogsaa, det ligesaa lidet ilde optager en Anse, jeg nu vil ytre, som jeg uden Smiger kan rose det for et saa oplyst, saa frit og liberalt tænkende Fakultet, at man gierne kan overlade Communitetets Bestyrelse og vor heele Studieplan i deres Hænder. Men ere vi forviisfede, at dette Fakultet vil faae ligesaa oplyste Eftermænd? Ere vi forviisfede, at Oplysningens Soel kan aldrig dale, at Preussens og heele Lydslands Etkæbne kan aldrig naae Danmark? at et preussisk Religions-Edikt, der for nogen Tid siden blev oversat i et dansk periodisk Blad, kan ingen Talsmænd faae hos os? Lad os stedse have Preussens Etkæbne for Dine. De store Mænd, der i Frederiks gyldne Alder tændte Oplysningens Fakkell i det preussiske Athen, de ere nu Flygtlinge, de forfølges, fortrænges, hades af orthodoxe Hierarker, af Hylere, af vellystige Helgene. Lad alle Fakulteter have lige Ret til at ynde Studerende, bortgive Understøttelser, bestyre lærde Stiftelser, og vaage over Oplysningens frie Fremme.

Det skal smerte mig, om jeg bliver misforstaaet. Det skal fortryde mig, at have skrevet dette, om man vil deraf slutte, jeg ikke elsker Theologie, eller Theologer, eller overhovedet Religionen og dens Mænd. Min Vandel, Omgang og Lærdom kan overbevise om det Modsatte. Jeg adværer allene om det, der kan hænde sig i en følgende Alder. Jeg peger kun til hvad der i andre Lande skeer for vore Dine.

Jeg

Jeg vil ønske, at det danske Akademie maae udmærke sig ved Iver for nyttig saavel som grundig Oplysnings Fremme: at Udgang til Visdom, Understøttelse og Besordring maa staae aaben for Glid og Talenter, uden mindste Hensyn paa saadanne Kandidat Fortienester, som ere Their mothers labour not their own.

M. D. L. G.

Ciceros første Tale mod Catilina, *)

fordansket

ved

Ejler Munthe,

forhenværende Page-Informator.

Historisk Indledning.

Lucius Sergius Catilina, der nedstammede fra en af de adeligste Familier i Rom, fandt fra Ungdommen af Lyst til Borgerkrig, Mord, Plyndren, Utugt og Udselshed. Han skal have krænket en af Vestias Præstinder: en Synd, som man troede nedkalbte

*) Herr Munthe, som ogsaa har oversat de øvrige catilinatiske Taler, og som agter at lade dem trykke, har tilladt dette Maanedskrivets Udgiver, ved denne Prøve at gjøre Publicum bekendt med dette hans Arbeid, som ei kan andet end blive det høiligest velkomment.

Udgiv.

kaldte Gubernes umiddelbare Hævn; høbt utilladelig Ungang med mange giøte Koner; drevet Blodskam med sin Søster, eller, som andre meente, med sin egen udenfor Ægteskab avlede Datter, og uden Betænkning dræbt sin Stedsøn, fordi en vis Aurelia Drefilla, i hvis Skionhed han blev forelsket, paa ingen anden Maade vilde give ham sin Haand; heller ikke synes han fri for visse unaturlige Laster, som — jeg vil ikke sige hos os — men sels hos Grækere og Romere, endog i disse Republikens fordervede Tider, da hine gamle Romeres strenge Tugt og reene Sæder havde lidt et ulægeligt Saar, anfaaes for en Nøderstyggelighed. Hans Huus var ligesom indviet til alt hvad der kan tænkes gruesomt og affhyeligt. Ved sin Dfvelhed og Uordener havde han tilsat sine Midler, og var nedstunken i en bundløs Siel. I det gyselige Sørgespil, som Sullas Dictatur fremskillede, spillede Catilina en betydelig Rolle, var et vigtigt Redskab til al den Blods-Udgydelse, Landsforviisning, Plyndren, Bold og Uretfærdighed, som gjorde Byen til en Skueplads for al muelig Jammer og Elendighed. Dette nagtet blev Catilina siden efter Prætor i Afrika, hvor han plagede Romernes Bunderforvandte ved Udsueller og Uretfærdigheder, men hjemkaldet og anklaget forstod han at fritsøbe sig for Lovenes Straf. Strax derpaa tog han Deel i en Sammenrottelse, som skeede under Sullus's og Lepidus's Consulat, paa tredje Aar før denne, hvorom her egentlig tales. De, som vare deelagtige i denne

denne ældre Sammenrottelse, havde overlagt at møde den sidste December bevæbnede paa Comitium — et Sted paa Torvet nær ved Raadhuset — og der dræbe de for næste Aar udnævnte Consuler L. Cotta og L. Torquatus. Men det var Consulernes Lykke at Catilina gav Signal, førend alle de Sammensvorne havde indfundet sig, hvorved Sagen blev opdaget og Consulerne reddede.

Men nu begynder Catilina selv under J. Cæsars og C. Figulus's Consulat, Aaret før Ciceros, omtrent To og Tredivsindstive Aar før Christi Fødsel, at arbejde paa en langt farligere Sammenrottelse. Han skaffer sig daglig alt større Parti et allene af de mangfoldige Misdydere, Lasterfulde og Forarmede, hvoraf baade Rom og Italien den Tid vrimlede, men endog af mange Riddere og Patricier. Et stort Antal af Sullas gamle Soldatere, og blandt disse Centurionen Manlius, fik han og paa sin Side. Men den unge Adels søgte han fornemmelig at lokke i Snaren, og vandt den deels ved store Lovter, deels ved at skaffe dem deres Lyster tilfredsstillede, ubekymret om at vælge hertil endog de ulovligste og skammeligste Midler.

Hertil kom nogle for Catilina meget lykkelige Omstændigheder. Pompejus, den Tid Rom's største General, var med Hæren over i Asien, for at bekriige Mithridates, Kongen i Pontus. Senatet var intet mindre end opmærksomt. Selv gjorde Catilina sig et sikkert Haab om at erholde Consulater tilligemed Antonius, som ikke var ham ugunstig. Men da Valgdagen kom, blev Catilina

November Maaned 1793. M forbi

forbigaaet og Antonius og M. T. Cicero udnævnte til Consul for det følgende Aar; thi den sidste troede man især var Manden, der kunde dæmpe den Sammenrottelse, som nu rygtedes overalt at være i Siere; og han søeg ikke heller deres Haab. Thi saasnart han havde tilktraadt Consulatet, gjorde han alt, hvad der kunde fordræ af en aarvaagen Consul, for at opdage hvad der myntedes paa.

Men Catilina bliver ligesuldt ved sin Plan; han staaer Consulen bestandig efter Livet, sender Manlius til Hetrurien for at anføre den Hær, som han der havde samlet sig, og staae Leir ved Fesula paa Grændserne af Hetrurien og det cisalpiniske Gallien. Nogle andre affender han til andre Steder af Italien med Ordre, at hverve alt hvad hverves kan. Imidlertid bliver han selv i Byen, og ved Besikfeller stræber endnu ivrigere end før efter at blive udnævnt til Consul, og beslutter, næste consulariske Valgdag, som skulde være den Fem og Livende Oct., at myrde Cicero og nogle af Senatorerne. Men Cicero, underrettet om dette blodige Forsæt ved Fulvia, som holdtes af en vis Curius, en af de Sammensborne, aabenbarer dette for Senatet, hvorudover Valget blev udsat; og da Senatet Dagen derpaa var samlet, og Catilina ogsaa havde indfundet sig, opfordres han til at forsvare sig imod denne Beskyldning. Men ifødenfor at nægte den, eller undskylde sig, svarede han trodsigen: "at Staten bestod af tvende Legemer" — hvorved han meente Senatet og Folket — "det eene afmægtigt med et svagt Hoved, det andet stærkt uden Hoved; men

det sidste Hovede han saa meget, at det aldrig skulde fattes Hoved, saalænge han levede."

Senatet, beskryftet over dette Svær, indser nu, han har en farlig Sammenrottelse i Sinde, og griber til det, som i alle overhængende Farer var den sædvantligste Tilflugt: det befaler Consulerne at vaage over Statens Sikkerhed, eller, for at bruge den Formular, hvori saadanne Edicter pleiede at affattes: at see til, Staten ingen Skade leed. Ved en saadan Raadslutning havde Consulerne fuldfornmen Magt til, Senatet uadspurgt, at føie alle umuelige Anstalter, ja endog uden Dom at lade gribe og henrette dem, som man vidste, havde Ondt i Sinde mod Staten. Cicero havde aldrig saasnart faaet denne Fuldmagt, førend han strax sender Quintus Metellus med en Arme, som han i en Hast samlede, til det Picenske og Galliske. Desuden lader han daglig hverve, kalder et stort Mandskab Rekruttede ind i Staden, lægger Besætning i Castellet paa Capitolinerbjerg, og lader Nattevagter gaae omkring. Selv viser han sig aldrig offentlig uden med Harnisk og omgivet med en stor Vagt af Benner og Clienter, forsyner Præneste, en vigtig Fæstning nogle Mile fra Rom, som han fornem, Catilina gjorde Mine til at indtage, med stærkere Besætning, og da Valgdagen kom, blev J. Silanus og L. Murena udnævnte til næste Aars Consul.

Catilina, der saae sig atter skuffet i sit Haab om at erholde Consulatet, og alle sine Planer opdagede, alle sine Bestræbelser tilintetgjorte ved Ciceros

Klogskab og Marsaagenhed, beslutter at forlade Byen og begynde en Krig, hvori enten han eller Staten skulde styrtes. Til den Ende kalder han Mittenen forend sin Afreise alle sine Tilhængere sammen i Leccas Huus. Her blev besluttet, at Byen skulde stikkes i Brand paa hundrede Steder, det heele Senat myrdes, og midt under Nordsbrandens Rædseler skulde Catilina i Spidsen af sin Hær rykke for Staden og fuldføre Resten. Han ønskede kun, forend han reiste, at see Cicero dræbt. Dette paatog toende Romerske Riddere, sig og lovede Morgen den derpaa, under Skin af at hilse paa ham, at myrde ham i hans eget Huus. Og saa dette blev Cicero ved den omtalte Fulvia saa betids underrettet om, at han kunde sætte sig i Sikkerhed, og hine So maatte gaae tilbage med usforrettet Sag. Samme Dag kalder herpaa Consulen Senatet sammen i Jupiter Statørs Tempel, og Catilina er fræk nok til at indfinde sig, men ingen af Senatorerne taler til ham eller hilser paa ham, ja de forlade endog alle den Deel af Subsellerne, hvor han havde sat sig. Da er det, at Cicero staaer op og holder denne Tale, som er den første af de fire catilinariske, hvor han først tordner imod hans Frækhed og Dumdriftighed, og vilser hvad Straf hans Misgjærninger havde fortient; dernæst søger han paa alle muelige Maader at overtale ham til at forlade Byen og drage til Manlius's Leir ved Fesula; endelig retfærdiggjør han sig for dem, der syntes, han gik for lemfældig tilbærks, og at han efter sit Embeds Myndighed burde

burde snarere grebet og henrettet denne Fædrenelands aabenbare Fiende, end lade ham gaae ud; og anfører de Grunde, hvorfor han vælger det Sidste.

Den første Tale.

Hvordidt vil Du dog misbruge vor Taalmodighed, Catilina? hvortil linge skal dette Dit Kaserie endog spotte os? hvortil linge skal Din Dumdriftighed fare tvileløs frem? Har ei Pallatiets natlige Besætning, ei Byens Nattevagt, ei Folkets Angest, ei alle Patrioternes Sammenkomster, ei dette saa befæstede Sted til Raadsforsamlingen, ei disses Næsyn og Måner virket paa Dig? Kæder Du ikke, at Dine Anslag ere aabenbarede? Seer Du ikke, at Dit Forræderie, ved at være alle disse bekiendt, holdes indspærret? Hvad Du i sidstafdigte, hvad Du i Gaar Nat forhandlede, hvor Du var, hvem Du sammenkaldte, hvad Du besluttede, hvo af os, tænker Du, er usidende derom? O Tider! o Lænke-maade! Senatet veed, Consulen seer dette; denne lever dog, lever? ja endog i Senatet kommer han; bliver deelagtig i offentlig Raadslagning, mærker og udseer enhver iblandt os til sine Offere.

Men vi indbilde os, som drabelige Mænd, at gjøre nok for Staten, naar vi undvoige denne Ræfendes Morderoaaaben. Til Døden burde Du, Catilina, efter Consulens Befaling for længe siden været fort. Selv burde Du styrtes i den Afgrund, som Du allerede længe har tilberedet os alle. Har Ite Ypperstepræsten, den hysianseelige Mand P.

Scipio, skændt Privat, henrettet L. Gracchus, der lidet vilde røkke Statsforfatningen? Catilina derimod, som higer efter med Mord og Brand at ødelægge heele Landet, skal vi Consuler taale? Thi hiine Exempler, som alle for gamle, forbigaaer jeg; at Caius Serilius Asala ombragte med egen Haand S. Melius, der lystede efter en ny Regieringsform. Der har hersket, fordm herstet en saadan Mandighed i denne Stat, at man straffede kiækt en skadelig Borger haardere end den bitterste Fiende. Vi have en Raadslutning mod Dig, Catilina, stræng og alvorlig. Ei savner Staten Raadslag og Erklæring fra dette Senat; i os, jeg tilstaaer det oprigtig, i os savner den Consuler. Ved en Beslutning overdrog fordm Senatet Consulen Opimius at vaage over Statens Bedste. Ingen Nat forløb; dræbt blot paa en Mistanke for Oprør, er C. Gr. Sonnen af den berømteste Fader, Farsfæder, Forsfædre; ombragt tilligemed Bornene er M. Fulvius, Consulen. Ved en lige Raadslutning blev Statens Sikkerhed betroet Consulerne C. Marius og L. Valerius. Varede det vel een Dag, inden Folketribunen L. Saturninus og Prætoeren C. Servilius blev straffet og Staten hævnnet? Men vi lade nu paa tyvende Dag disses saa skarpe Erklæring ligge hen og ruste; thi vi have en ligelydende Raadslutning, men forvaret i Archivet, som et Sværd, indsluttet i Skæden. Efter denne Raadslutning burde Du strax været dræbt, Catilina; dog lever Du, og lever ikke for at aflægge, men bestyrke Din Frækhed.

Jeg

Jeg ønsker, edle Raadsherrer! at være lemskædlig; jeg ønsker i Statens saa store Fæer ikke at synes skidesløs; men allerede fordommer jeg selv min Dorskhed og Uvirksomhed. En Hær, bevæbnet mod Staten, staaer i Italien ved Indgangen i Etrurien; Dag fra Dag vover Fiendernes Antal; og Generalen over denne Hær, Anføreren for disse Fiender, see J inden for Muurene, ja endog i Raader, mide i Statens Skind, arbejdende daglig paa dens Ulykke.

Hvis jeg allerede havde ladet Dig gribe, ladet Dig henrette, Catilina! maatte jeg bestrygte, troes jeg, at alle Retsfindige snarere sagde om mig, det var for sildigt, end Mogen, at det var for haardt. Men dette, som allerede for længe siden burde været gjort, kan jeg for en vis Marsfags Skyld endnu ikke giøre. Da først skal Du henrettes, naar der ikke længere vil findes Een, saa slet, saa fordærvet, Dig saa liig, som jo tilstaaer, det er skeet med Kette. Saa længe der vil være Mogen, som vover at forsvare Dig, skal Du leve, og leve skal Du saaledes, som Du nu lever, omgivet af min store og stikre Dagt, saa Du ikke skal kunne røre Dig imod Staten; ogsaa skal Manges Dine og Øren nu, ligesom hidindtil, uformærkt speide og bevogte Dig.

Thi hvad er det, Catilina, som Du nu længere venter paa, da hverken Ratten med sit Mørke kan stikle de stændige Forsamlinger, eller et privat Huus inden sine Vægge indslutte Dine Sammen-

Ibornes Taler; da alt oplyses, alt bryder ud.
 Forandre nu hiin Beslutning, troe mig, glem
 Mord og Brand! Du er bunden paa alle Kanter,
 Klarere end Lyset er os alle Dine Anslag, som Du
 endog med mig kan giennemgaae. Erindrer Du,
 Jeg den nittende October sagde i Raadet, at C.
 Manlius, Din Forvoovenheds Hielp og Støtte, vil
 sees bevæbnet en vis Dag; og denne Dag skulde
 være den fire og tyvende October? Tog jeg feil,
 Catilina, jeg vil ikke sige, af et saa vigtigt, saa
 blodigt, saa utroeligt Foretagende, men af Dagen
 feils? Jeg sagde ogsaa i Raadet, at Du havde
 opsat Blodbadet paa Udelen til den sex og tyvende
 October, hvorover mange af Statens Ypperste flyg-
 tede fra Rom, ikke saameget for at redde sig, som
 for at quæle Dine Anslag. Kan Du nægte, at
 Du just den Dag, trindtom indspærret ved min
 Vagt, min Narvaagenhed, ikke kunde røre Dig
 mod Staten; dengang da Du ved de øvriges
 Bortgang sagde, Du dog var fornøiet med at myrde
 os, der vare blevene tilbage. Hvad? da Du den
 første Nov. var vis paa ved et natligt Anfald at
 skulde indtage Præneste, fornam Du da ikke, at denne
 Colonie var efter min Befaling beskyttet ved mine
 Besætninger, Postler og Rottesvagter? Intet for-
 handler, Intet arbejder, Intet tænker Du paa,
 som jeg jo ikke allene hører, men endog seer og
 grant fornemmer. Kald dog med mig hiin forrige
 Nat tilbage, og Du skal mærke, at jeg vaager
 langt omhyggeligere for at fresse, end Du for at

skelægge Staten. Jeg siger, at Du forrige Nat
 — jeg skal ikke forfare hemmelig — kom i Leccas
 Huus i Gaden Falcarii, at der sammesteds mødte
 mangfoldige Deelagtige i samme Afstandighed og Mis-
 giærning. For Du nægte det? Thi jeg seer, at
 her i Senatet ere Mogle, som vare der tilligemed
 Dig. O udsdelige Guder! — hvor ere vi dog?
 hvad Gye leve vi i? hvad Stat have vi? Her, her
 iblandt os, edle Raadsherrer! i denne det heele
 Lands helligste og ærværdigste Forsamling findes de,
 som tænke paa at omkomme mig og os alle,
 tænke paa at omskyrte denne Stad, ja heele Landet.
 Disse seer jeg, Consuler, disse spørger jeg om deres
 Meeaning i Statens Ansiggende; og dem, som
 burde været dræbte ved Sverdet, saarer jeg ikke
 endnu ved en Lyd. — Du var da hos Lecca den
 Nat, Catilina. Du deelte Italien; bestemmede
 Enhver sin Plads; udvalgte dem, Du vilde lade til-
 bage i Rom, dem, Du vilde føre med Dig; og beteg-
 nede de Quarteerer i Byen, som der skulde sættes
 Gld paa; forsikrede, at Du snart vilde tage ud;
 sagde, det sinkede Dig endnu en Smule, at jeg
 levede. Strax fandtes tvende Romerske Riddere,
 som befriede Dig fra den Uroe, og lovede, at de
 just den Nat, lidet for Dag, vilde dræbe mig i min
 Seng. Alt dette var jeg underrettet om, da Eders
 Forsamling endnu neppe var hævet; mit Huus be-
 skyttede og betryggede jeg med første Vagt, nægtede
 dem Udgang, som Du aarle havde sendt for at
 hilse paa mig, da just de kom, og havde allerede

sagt det forud til mange og meget anseelige Mænd, at disse vilde ved det Klokkeslet indfinde sig.

Da det er saaledes, saa bliu ved Dit Forsæt, gaae dog engang ud af Byen; aabne staae Portene; reis. Alt for længe har hiin den Manianske Leir ventet paa Dig, sin Aafører. Høer endog alle Dine Tilhængere ud med Dig; hvis ikke, da saa mange som mueligt. — Kæns Staden; stor Frygt skal Du befrie mig for, naar kun Muuren er imellem mig og dig — Hos os kan Du ikke længer opholde Dig; jeg vil ikke taale, ikke lide, ikke tillade det. Inderligten være de udsdelige Guder takkede, og selv denne Jupiter Skator, denne Stats ældste Bevogter, at vi allerede saa ofte have undskyet denne faa fæle, saa ufselige, Staten saa ødelæggende Pest. Ei bør oftere i een Person Statens heele Vel udsættes for Farer. Hvergang Du stod mig, som udnævnt Consul, efter Livet, Catilina, har ikke offentlig Vagt, men egen Omhyggelighed været mit Forsvar; da Du sidste consulariske Balsdag vilde have drøbt mig, som virkelig Consul, og Dine Medbeilere, qualte jeg Dine skændige Bestræbelser ved en Mængde Benner's Vagt, uden at opvække nogen offentlig Alarm. Endelig saa ofte Du har truet mig med Angreb, har jeg stille mig selv imod Dig, ihvorvel jeg saae, at min Ulykke var foreenet med Statens store Jammer. Men nu truer Du aabenbar heele Staten med Angreb, de udsdelige Gunders Tempel, Byens Baaninger, alle Bergers Liv, endelig heele Italien vil Du opoffre og ødelægge.

Deri

Derfor, siden jeg ikke endnu fordrifter mig til at gjøre, hvad der er det fornemste og meest passende med dette Embeds Myndighed og Forsædrenes Vedtægter, skal jeg gjøre det, som i Hensigt til Strængthed er lemsældigere, men i Betragtning af den almindelige Sikkerhed gaunligere. Thi lod jeg Dig henrette, vilde den øvrige Vaade Sammensborne blive siddende tilbage i Staten; men gaaer Du ud — og det har jeg længe opvuntret Dig til — skal Dit Følge, dette Kærte og for Staten skadelige Ufrud, ryddes ud af Byen.

Hvad nu, Catilina? Betænker Du dig paa efter min Befaling at gjøre hvad Du af egen Drist alt længe vilde have gjort? At gaae ud af Byen, byder Consulen Fienden. I Landstygthighed spørger Du? — Ikke byder jeg det; men raadsfører Du dig med mig; raader jeg Dig dertil. Thi hvad kan nu fornøie Dig, Catilina, i denne Stad, hvor der Ingen er, uden hiine Ulykkelige, der soore sig sammen med Dig, som jo frygter, Ingen, som jo hader Dig. Hvilket Mærke af huuslig Stændsel er ikke brændt paa Dit Liv? Hvilken Bancere af lønlige Laster klæber ikke ved Dit Rygte? Hvad Lyft have nogeninde Dine Dine, hvad Ugiærning Dine Hænder, hvad Stændsel Din Person været fri for? Hvilken Yngling har ikke Du, efterat have besnæret ham ved forsørende Tillokkelser, enten med Sværdet i Haanden anført til Boldsomhed, eller med Kaffelen til Uflugt? — Endnu meere! Myelig, da Du ved Din første Kones Død havde gjort Huuset

set ryddeligt til et nyt Egetskab, byggede Du og ikke denne Forbrydelse paa en anden utroelig Forbrydelse? Men denne forbigaaer jeg, og taaler gierne at den forties, at ei en saa stor og umenneskelig Misgjærning skal synes enten at være begangen i vor Stat eller uhaabnet. Jeg forbigaaer Dine Midlers Ruin, hvoraf Du næste Kenterid skal føle den heele Virkning. Jeg kommer til det, som angaaer ikke Bestiæmmelsen af Dine private Lyster, ikke Din huuslige Forlegenhed og Ufædelighed, men den heele Stat, ja alle vores Liv og Bøjskær.

Kan Lyset i denne Stad, eller Luften under denne Himmeleegn være Dig behagelig, da Du veed, at ingen af disse ere usidende om, at Du den sidste December under Lepidus's og Tullus's Consularfod paa Comitium med en Dolk, at Du havde en Bænde i Beredskab for at myrde Consul'erne og Statens Ypperste, at ikke nogen Følelse, eller Din Frygt, men det romerske Folks Skytsgud standsede Din Forbrydelse og Dit Raserie? Dog dette lader jeg fare; thi deels er det ingen Hemmelighed, deels er meget siden efter begaaet. Hvor ofte har Du ikke stræbt at myrde mig, som udnævnt Consul? Hvormange af Dine Stød saaledes rettede, at de syntes umuelig at kunne undviges, har jeg ikke undgaaet ved en liden Bending med Legemet, som man siger. Du udretter Intet, opnaaer Intet; og dog ophører Du ikke med Din Villen og Stræben. Hvor ofte er ikke hiin Dolk vriflet, ja hvor ofte ved en blot Hændelse faldet og tabt Dig af

Hæns

Hænderne? dog griber Du den atter. Uden Tvivl maa Du have helliget og indviet den paa noget Altar, siden Du finder det nødvendigt at støde den i en Consuls Barm. —

Og nu Dit Liv her — hvor er ikke det ulykkelige! Thi nu skal jeg tale med Dig saaledes, at jeg synes giennemtvængt ikke af det Had, jeg har Ret til, men af den Medlidenhed, Du ikke har Ret til. Du kom for lidet siden i Raadet; hvo af denne talrige Forsamling, af saa mange Dine Bøjsker og Paarørende hilfede Dig? Er dette vel et Mand's Minde hændet nogen; hvi venter Du da paa en lydelig Bestiæmmelse, da Du er faldet ved Taushedens saa afgjørende Dom? End meere blev ikke ved Din Ankomst de Subsellier ryddelige? Meere; forlode ikke alle Consul'erne, som Du saa ofte har bestemt til at myrdes, den Deel af Subsellierne tom og ledig, saasnart Du satte dig? Hvorledes meener Du dog, Du bør være til Mode ved dette? Sandelig, hvis mine Trælle frygtede mig saaledes som alle Dine Medborgere frygte Dig, saa vilde jeg troe, jeg burde forlade mit Huus; og Du vil ikke forlade Byen? Og naar jeg saae mig uden Grund saa grovelig mistænkt og ilde liidt af mine Medborgere, vilde jeg heller undvære Synet af Medborgere, end lade mig see for alles forbittede Dine; og da Du, overbeviist om Dine Misgjærninger, erkjender, at Alles Had til Dig er retfærdigt og længe forskyldt, tager Du i Betænkning at undvige Ansynet og Nærverelsen af dem, hvis Sind

og

og Sandfer Du saarer? Dersom Dine Forældre frygtede og hadede Dig, og Du paa ingen Maade kunde formilde dem, vilde Du, som jeg troer, viige dem af Synne; nu er det Fædrenelandet, som er alles vores fælles Moder, der hader og frygter Dig, og har alt længe ikke dømt andet om Dig, end at Du tænker paa at forraade det. Vær Du ikke agte dette Dit Fædrenelands Myndighed, ikke følge dets Dom, ikke frygte dets Magt? Det indlader sig med Dig, Catilina, og paa en vis Maade taler stiltiende saaledes: "Jungen Misgjærning har alt i nogle Aar været begaaet uden ved Dig, ingen Skiændighed uden Dig; Du eene har dræbt mange Borgere, Du plaget og plyndret Bundsforvandre frit og ustraffet. Du har kunnet ikke alene foragte Love og Forhør, men endog kundkaste og nedbryde dem. Hiint Forbigangne, saa utaaeligt det end var, har jeg dog taalet som jeg har kunnet. Men at jeg nu er overalt i Frygt, eene for Din Skyld; at jeg ved den mindste Lyd skælver for Catilina; at intet Raad kan oplægges imod mig, hvori Du Troeløse ikke er deelagtig; det er utaaeligt. Derfor viig, og betag mig denne Frygt; at jeg ikke, hvis den er grundet, skal styrtes, men, hvis den er ugrundet, min Frygt da engang endelig kan ophøre."

Giorde nu Fædrenelandet Dig denne Bøn, burde Du ikke opfylde den, endog om det ikke kunde bruge Magten? Og hvad? Forlangede Du ikke selv at bestes? Hvad? sagde Du ikke, at Du vilde,

for

for at undgaae Mistanke, boe hos M. Lepidus? Et medtaget ham vovede Du at komme endog til mig, og bad om at forvares i mit Huus. Da Du ogsaa fik det Svar af mig, at jeg ingenlunde kunde leve sikkert med Dig under samme Tag, da jeg svarede i stor Fare ved at være inden for samme Muure, kom Du til Prætoeren N. Metellus, og afviist af ham flyttede Du hen til Din Selskabs Broder, den store Patriot, M. Marcellus; thi han, troede Du, sagtens skulde blive den omhyggeligste til at bevogte, den snildeste til at udgrunde, og den kækkeste til at straffe Dig. Men hvor langt synes den at være fra Baand og Fængsel, som har dømt sig selv værdig til at bevogtes? Da det nu er saa, Catilina, da Du ikke her kan opholde Dig med et roeligt Hierte, tager Du endnu i Betænkning at drage hen i andre Lande, og betroe dette Liv, reddet fra hundredre retfærdige og forskyldte Straffe, til Flugt og Udorken?

Gior Forestilling til Senatet, siger Du; thi det paastaer Du; og dersom da det erklærer, Du skal drage i Landflygtighed, vil Du lyde, siger Du. Jeg vil ingen Forestilling giøre; det stemmer ikke med min Tænkemaade, og dog; jeg skal skaffe Dig til at indsee, hvad disse meene i Hensigt til Dig. Gaae ud af Byen, Catilina. Befrie Staten fra Frygt; i Landflygtighed — hvis Du venter paa denne Lyd — i Landflygtighed skal Du drage — Nu Catilina! — giver Du Ngt? Mærker Du disses Laushed? de taalet dette, de tie dertil. Hvi venter

venter

venter Du de Talendes Erklæring, da Du grant seer de Stiltiendes Willie? Men havde jeg sagt dette samme til denne saa retsindige unge Mand P. Sextius, til denne saa kiække Mand M. Marcellus, havde jeg, Consulen, selv i dette Tempel med største Ret sølt Senatets Brede. I Hensigt til Dig er deres Koelighed et Bisald, deres Tillabelse en Erklæring, deres Tausghed et Iydeligt Raab. Dog ikke allene disse, hvis Befaling vel er Dig vigtig, siden Du anseer deres Liv for Intet, tænke saaledes, men endog hine romerske Ridderne, disse saa ædle og retsindige Mand og de sörige meget kiække Borgere, der omringe Senatet; thi Du har jo kundet see deres talrige Forsamling, flue deres Hoer, og nys høre deres Raab. Og dem, hvis Hænder og Sværd jeg alt længe har med Rød holdt tilbage fra Dig, selv dem skal jeg lettelig overtale til at ledsage Dig mod Portene, hvis Du forlader denne Stad, som Du i mange Aar har lystet efter at ødelægge.

Dog hvi taler jeg? som om noget kunde bøie dig? som om Du forbedrede dig? som om Du vilde lave dig til Klugt? som om Du vilde tænke paa nogen Landflygtighed? Sid de uødelige Guder gav Dig dette i Ginde! I hvorvel jeg seer, hvis Du, forfærdet ved min Røst, skulde sæde paa at gaae i Landflygtighed, hvor stort et Uøir af Had der da vil søve over mig, om ikke for nærværende Tid, medens Erindringen om Dine Misgiærninger er levende, saa dog for Fremtiden. Dog dette for-

agter

agter jeg, naar denne Ulykke kun maae ramme een Mand, og ikke blive farlig for det Almindelige. Dog, at Du skulde angre dine Feil, frygte Lovenes Straf, vige for Statens Jammer, det er ikke at forlange. Thi Du er ikke den Mand, Catilina, som enten Skam vil kunne kalde tilbage fra Laster, eller Frygt fra Farer, eller Fornuft fra Kaserie.

Derfor, som jeg alt ofte har sagt, reis! og vil Du oppuste Had mod mig, Din Uven, som Du raaber paa, saa gaae lige i Landflygtighed. Neppeskal jeg kunne udholde visse Folks Ertertale, hvis Du gjør det; neppeskal jeg kunne bære Vægten af hiint Had, hvis Du efter Consulens Befaling gaaer i Landflygtighed. Men vil Du heller befordre min Ære og min Berømmelse, saa ryk ud med Din ulyksalige Bande; begib Dig til Melius; bring ryggesløse Borgere i Harnisk; affondre Dig fra de Retsindige; bær Rindskiold mod Hædreneslandet; fryd Dig ved Din ugudelige Røverkrig, saa at Du synes ikke udjaget af mig at flygte til Fremmede, men indbudet at reise til Venner. Dog, hvi indhyder jeg Dig, da jeg veed, Du har sendt Rogle forud, som bevæbnede vente paa Dig ved Forum Aurelium? da jeg veed, at der med Manlius er aftalt og fastsat en vis Dag? da jeg veed, at endog hiint Ostroorn, som jeg sikkert haaber skal blive Dig og dine Tilhængere til Ulykke, som Du hiemme har sat i dine Misgiærningers Capel, er stiftet forud? Hvoledes vil Du længere kunne urdoøre hiin, som Du pleiede at knæsfælde, naar Du drog ud paa

November Maaned 1793. R

Mord?

Mord? fra hots Altene Du hævede den morderiske Haand til Medborgeres Drab?

Saa gaae da endelig engang derhen, hvor hiin Din tøileløse og rasende Lyst alt længe har drevet Dig! Thi Dig søraarsager dette Foretagende ingen Smerte, men en utroelig Bøllyst. Denne Afstandighed har Naturen født Dig til, Lysten søvet Dig i, og Skiønnen ladet Dig leve for. Aldrig har Du ønsket — jeg vil ikke sige Koelighed, men ikke Krig engang, med mindre den var ugudelig; Du har af Ryggeløse, Korarmede, ja endog Korvibledede, sammenrapset en Hob Neddrægtige. Hvor Du dog her skal smage Glæde, skal springe af Fryd, skal beruses af bacchentisk Bøllyst, naar Du i dette saa store Antal af Venner skal hverken høre eller see nogen retskaffen Mand! Denne saa sprønskede Leve-maade er Virkningen af Din udbasunede Haardforhed, at ligge paa Jorden, for at passe paa Leiligheden, til enten at bedrive Hoer eller begaae en Misgjærning; at vaage om Natten, for at luure ei allene paa Egtemands Sønn, men endog paa Myrdedes Gods. Her er det Sted, hvor Du kan fremvise hiin Skionne Hærdighed i at taale Hunger, Kulde og Armod, som Du inden kort Tid skal fornemme, vil give Dig det sidste Stød. Saa meget udbrettede jeg, da jeg stødte Dig fra Consulatet, at Du kan snarere som Landfløgtig angribe, end som Consul plage Staten, og at dette Dit gruesome Foretagende bør snarere kaldes en Koberkrig, end en ærlig Feide.

Men

Men for nu, ædle Raadsherrer! at afbede og afværte Fædrenelandets næsten i visse Henseender billige Klagemaal, da hører, beder jeg, nøie paa, hvad jeg vil sige, og prenter det dybt i Eders Sind og Hiertter. Thi dersom Fædrenelandet, der er mig langt dyrebare end mit Liv, dersom Italien tilsammentagen, dersom heele Staten taledes saaledes med mig: "M. Tullius! hvad gjør Du? Taaler Du, at han, hvilken Du har grebet som Fiende, hvilken Du seer skal vorde Krigens Anfører, hvilken Du fornemmer ventes i Fiendernes Leir som øverste Hovedsmand, denne Korraderiets Stifter, de Sammensvornes Øpperste, Trælles og ryggesløse Borgeres Høverer, gaaer frit ud, saa han synes styrket af Dig, ikke ud af Staden, men ind paa Staden? Vil Du ei byde, at denne kastes i Lænke, denne slæbes til Nætterstædet, denne offeres til den høieste Straf? Hvad hindrer Dig dog? Maaskee Forsædrenes Vedtagter? — Men saare ofte have endog Private i denne Stat straffet skadelige Borgere paa Livet — Maaskee frygter Du de Love, som ere givne om anklagede Borgeres Henrettelse? Men aldrig have i denne Bye de, som ere blevne utroe mod Staten, beholdt Borgeres Rettigheder — Maaskee Efterslæatens Had? — Herligt giengielder Du sandelig det Romerske Folk, der har tidlig giennem alle Væstrin havet Dig, kiendt blot ved Dig selv uden nogen Forsædrenes anbefalelse, op til den øverste Værdighed; dersom Du af Frygt for Had eller nogen Fare taber Dine-

R 2

Med-

Medborgeres Velskød af Syne. Men viid: dersom Du frygter for Had, mon da Riakheds og Strængheds Had er voldsigen frygteligere end Dorst- heds og Uvirkfomheds? Hvad? Naar Italien ved Krigen skal lægges øde, Stæderne plyndres, Baa- ningerne staae i Lue, troer Du ei, at da skal og Du fortæres af Hadets Brand?"

Denne Statens saa hellige Røst, og dem, der i Hiertet meene det samme, skal jeg korteligen be- svare. Dersom jeg var overbeviist om, ædle Raadsherrer! at det var det bedste, at Catilina blev straffet med Døden, skulde jeg ikke have stian- ket den Voldsmand det æneste Dieblik at leve i. Thi dersom de største Mænd, de berømteste Borgere have, langt fra at vanære, endog hædret dem selv ved Blodet af Saurianus, af Graccherne, af en Claccus, og af Mangfoldige for dem; sikkert burde da ikke jeg, ved at lade henrette denne Landsforræ- der, frygte for noget Had hos Esterslægten. Sæ- vede endog dette mig nok saa meget over Hovedet, har jeg dog altid været af den Overbeviisning, at jeg anfaae et ved Fortienester paadraget Had for Ære, ikke for Had. Men der ere Mogle i denne Forsamling, som enten ikke see hvad der truer dem, eller skulde hvad de see, der ved milde Raadsmee- ninger have næret Catilinas Haab, og ved Bantroe styrket Forraderiet i sin Fødsel; forleedede af disses Exempel skulde mange ei allene Slettankende, men endog Sletunderrettede sige, hvis jeg havde straffet denne, at der var handlet grumt og despotisk.

Rom

Kommer han derimod, som han har foresat sig, til den Manlianse Leir, begriber jeg, der Ingen skal findes saa eenfoldig, som jo seer, Ingen saa ond, som jo tilstaaer, at der har været Forraderie i Bærk. Men denne henrettet eene, indseer jeg, at denne Statens Pest vel for et Dieblik standses, ikke for Bestandighed udryddes; men hvis han skynder sig bort, fører sine Tilhængere ud med sig, og lader de øvrige fra alle Verdens Kanter sankede Forødere sammestede stikke sig sammen, skal ei al- lene denne høitvoorne Statens Pest, men endog Roden og Sæden til alle Sygdomme qvæles og ud- ryddes — Thi allerede lange have vi levet midt i det farligste og lunskeste Forraderie; Men alle Forbrydelser og alt gammelt Kaserie og Dumdrif- tighed er, jeg veed ikke hvorledes, kommen til Mo- denhed og udbrudt under mit Consulat —

Dersom da han skal eene af saa stor en Bænde tages af Dage, skal vi maaskee for en kort Tid synes at føle Lindring i vor Frygt og Uroe; men Faren skal blive tilbage og være dybt indsluttet i Statens Junderste. Ligesom ofte Mennesker, der, liggende af en heftig Sygdom, omtumles af Heede og Kulde, synes ved en Drif koldt Vand i første Dieblik at føle Lindring, men saae derpaa et heftigere og langt voldsommere Anfald; saaledes skal denne Sygdom, som er i Staten, lindret ved dennes Afstraffelse, tage heftigere til, saalange de øvrige leve.

R 3

Der

Derfor, ædle Raadsherrer! lad de Onde træde til Side, affondre sig fra de Gode, flokke sig sammen paa et Sted, endelig ved Muuren, hvilket jeg alt ofte har sagt, adskilles fra os. Lad dem ophøre med at luure paa Consulen i hans eget Huus, at staa omkring Stadsprætoresens Domsaal, at omringe Raadhuuset med Sværd, at bringe Beegfrandsø og Fakler sammen, for at stikke Byen i Brand; Endelig lad det staa skrevet i enhver Pande, hvorledes han er fundet mod Staten. Dette lover jeg Eder, ædle Raadsherrer, at der skal findes saa megen Narvaagenhed hos os Consuler, saa megen Myndighed hos Eder, saa megen Klæthed hos de Romerske Riddere, saa megen Eendragtighed hos alle Patrioter, at I ved Catilinas Afreise skal see alt aabenbart, oplyst, qvalt, straffet.

Saa reis da nu, Catilina, med disse Duffer, at det maae være til Statens største Kærlighed, til Din Ulykke og Udelæggelse, til deres Undergang, der ved allehaande Misgjæringer og Landsforræderie have foreenet sig med Dig. Reis til Krigen, den unaturlige, den ugudelige! Og du, store Jupiter, som blev tilligemed denne Stad høitidelig reist af Romulus, som vi med Rette kalde denne Stads og Regierings Stifter og Beskytter — denne og dennes Tilhængere vilde du holde fra dine Altære og øvrige Templer, fra Stadsens Baaninger og Muure, fra alle Borgernes Liv og Eiendomme. Og alle Patrioternes Høener, Fædrenelandets

Fien

Kiender, Italiens Røvere, foreenede ved Misgjærningers Baand og et ugudeligt Selskab, vilde du opoffre i Livet og efter Døden til evige Straffe.

Fortættelse af Indberetningen om den Kongelige Grønlandske Handel og de nyeste ved samme foretagne Forandringer, af Professor Eggers.

(See Minerva for Marts 1793. S. 322.)

Begge forebemeldte betydelige Poster ere saaledes beregnede den Kongelige Casse tilgode *), og uden findes endnu paa Balance-Regningerne imellem det Kongelige Finance-Collegium og den nye Handels-Indretning anført endeel flere, som ligeledes tilfyldte den forrige Handel.

R 4

Disse

*) I Godtgjællsen for Overskuddet paa Trannen kunde ingen Procenter for Indsvinding beregnes, siden Handelen paatog sig denne heele Beholdning som en Speculation efter en uanfærlig Burdering; hvorimod Prisen paa Bårerne er beregnet, ligesom for de ved Overdragelsen imodtagne, saasom Handelen antog denne Quantitet paa lige Bilskaar. I øvrigt kan i Henseende til de af Trannen for Leccage og Indsvinding beregnede Procenter endnu anmærkes, at Trannen vel bliver maalt, forinden den styrtes paa Bakkerne, siden det ellers ikke var muligt at kunne sige, hvormange Tønder af ethvert Handelssteds hjemsendte Spæk udkom, men

Disse Indtægts Poster ere a) 123 Rdlr. 3 Mk. 13 Sk., som vedkommer det solgte Hvalfangerflib St. Johannes. b) 516 Rdlr. 4 Mk. 15 Skill., der ere udbragte af nogle ved Auction solgte af Skibene Tid efter anden hjembragte og oplagte Varer, som Skibs-Inventarier med videre. c) 20 Rdlr. for en Refusion af en Forstrækning, som vedkommer det

men at Traanen dog altid tører noget, uagtet den staaer paa Bakkerne, ligesom der og jævnlig noget spildes ved Indvindingen paa Tønder; men den største Indsvinding bestaaer af den betydelige Fod, som Traanen sætter, og som siden optages, omkaages og klares, hvorved en stor Deel reent bortkastes og indsvinder. Hvormegit dette Tab saentlig beløber, lader sig vel ikke saa aldeles bestemme; men de ansatte 3 Procent kunde i det Heele, og sørend man ved den onnemte Opmaalning var kommet efter den virkelige Indsvinding, ikke siges at være for høie, siden Pakhuusforvalteren i hans Regnskaber de fleste Aar var passeret en større Afgang i Udgiot, saasom samme s. Er. i Aaret 1790 udgiorte 34 Tønder hvid Hvaltran, 38 Tønder 30 Potter bruun Hvaltran, og 48 Tønder 30 Potter Søltran, som ved Faderens Omflaring er indsvunden, samt udi Leccage 4 Tønder af første, 34 Tønder 36 Potter af anden, og 38 Tønder 76 Potter af tredje Sort, hvilket tilfammen a respektive 13 Rdlr., 10½ Rdlr. og 11¼ Rdlr. udgiot 2450 Rdlr. 49 Sk., og over 4 Procent af den heele i samme Aar hjemkomne Quantitet af 321 Tønder af første, 2500 af anden, og 2504 af tredje Sort. Varerne kunne og, ligesaa lidt som Traanen, selges i samme Aar, naar de hjemkomme, siden deres Foradling ligeledes medtager en betydelig Tid, og det i Henseende til Traanen end yderligere allerede i Aaret 1782 ved

det bortsolgte Hvalfangerflib Prætorius. d) 846 Rdlr. for endeel Fadedærk, som af Regnskabsforeren bliver at tilsvare. e) 167 Rdlr. 3 Mark for Træbaands Fadedærk, som af vedkommende Betsient ikke var beregnet til Indtægt, og altsaa ikke indført i General-Balancen. f) 430 Rdlr. 8 Sk., som efter det Ovenanførte ere affkrevne paa den af

R 5

Ham

ved en Resolution er bleven bestemt efter Omstændighederne, at der ikke maae holdes flere end 2de Auctioner paa samme, nemlig ult. Mart. og 1ste September. Desuden blive Varerne, helst naar deraf haves en betydelig Quantitet, seldten reengjorte førend sidst i paafølgende Aar, da de maa ligge længe i Vand for at blødes, og der medgaaer betydelig Tid, forinden de kan tørres; hvoraf da saameget meere kan sionnes, at den i Overensstemmelse med Pakhuusforvalterens Regnskaber ansatte Indsvinding af 5 Procent efter de Data, man havde til den Tid, og sørend Overvekten næiere var afgjort ved Overleveringen til den nye Pakhuusforvalter, ikke kunde anses overdreven, især da denne Sort Varer medtager en saa betydelig Plads, at Loftet er saa opfyldt, at det ene Aars Varer almindelig blive melcrede med det andet Aars, og altsaa desformedelt en del ældre undertiden kan efterligge. Derimod har Commissionen siden foranstaltet det Fornødne, for at nedsette disse Procenter efter det rette Forhold til Udsalget af den nsiagtige Opmaalning paa Tran og Udveining af Varer, hvorved baade paa Tran og Varer er befundet et ikke ubetydeligt Overskud over de Beholdninger, som skulde forblive efter Regnskaberne, hvilket Overskud allene kan reise sig deraf, at Indsvindingen siden Aaret 1782 er beregnet noget rundelig, ikke saa meget i sig selv, som i Forhold til den Vægt, hvorefter

Var-

Handelen til den imodtagne Tran levereede Tønder.
 g) 1506 Rdlr. 8 Skill. for adskillige Poster i Gage-
 bogen, som vedkomme den forrige Handels Indret-
 ning. h) Betsbet af Overskudet, som ved Bod-
 fer-Materialiernes Aflevering er befundet over den
 Quantitet, som vedkommende Patient skulde svare
 til efter sit Regnskab. Dette Overskud, som be-
 staaer i 676 Skof 51 Stkr. $\frac{1}{4}$ Staver, a 1 Rdlr.
 63 Skill., og i 664 Skof 6 Stkr. Tønderbundstaver,
 a 80 Skill. pr. Skof, reiser sig, i Folge vedkom-
 mende Patientens Erklæring og Administrationens
 derom afgivne Betænkning, ikke deraf, at der ha-
 ver været indkøbt flere Sorter eller af andre Di-
 mensio-

Barterne bleve imodtagne i Pakhuuset. Endelig
 bør her erindres, at de for Beholdningernes Præ-
 paration beregnede 3 Mark pr. Tønde Tran og 2
 Rdlr. pr. 100 Pbd. Varder ingenlunde ere for høit
 anfatte, da Handelen selv imodtager ligesaameget
 af Private, der lade udbrænde Tran, og Omkost-
 ningerne ved Vardernes Reengjørelse ere paa det
 nøieste calculerede. Den nye Grønlandske Handel
 havde endog kundet beregne sig mere af Under-
 maals-Varder, siden der for 100 Stkr. af samme,
 der veie omtrent 50 Pund, betales 4 St. for at
 lægge dem i Blod, 5 Mark for Reengjørelse efter
 Accord, 8 Skilling for at transportere dem paa
 Loftet, 3 Mark 2 Skill. for at polere dem efter
 Accord, og 6 Skill. for at bortføre Affaldet, samt
 for Pakhuusleie m. v., tilsammen 9 Mark 4 St.,
 altsaa for de 100 Pbd. 3 Rdlr. 8 Skill.; men
 denne Forskiel er ikke engang bleven attenderet,
 og alle Varder i Giennemnit allene beregnede til
 2 Rdlr. for Reengjørelsens Omkostninger, paa det
 at man kunde være saameget mere sikker paa, ikke
 at have fordret formeget.

menstioner end de findes i Regnskabet, men meget
 meere af Behandlingen. Man har nemlig sørget
 for, at de tykkere Staver, hvoraf iblandt store
 Partier altid ere nogle, ere bleve klævede, saaledes,
 at der af een enten kunde udbringes 2 heele eller 1
 og en halv Stave, hvilke sidste bleve anvendte deels
 til Bunde, for saavidt de dertil havde Tykkelse nok,
 deels til mindre Fousfager og Dunker, hvoraf et
 stort Partie aarlig bruges til det Commissions-
 Gods, som udgaaer til Colonierne; saa kan og paa
 Længden af Staverne undertiden, skændt fielden,
 vindes Stykker, som anvendes til Hielp ved Bun-
 dene. Af denne Omgangsmaaede fulgte dog tillige,
 at altid en Deel af de ringere Staver maatte blive
 tilbage som Beholdning, siden man til det forfø-
 digende Arbeide, især til Trantønder, som det meeste
 og vigtigste, gierne udtog de bedste; ligesom og i
 Almindelighed under de i store Partier indkøbte
 Sortementer af denne Vare, befindes som oftest
 eendeel af mindre Godhed. Handelen kunde alt-
 saa endog i denne Betragtning ikke gandske lade
 oparbeide den heele Beholdning, men maatte meget
 meere sørge for, at supplere endog sin Forraad af
 raae Materialier, og ikke lettelig lade nogen Leiligh-
 ed gaae forbi, hvor disse til nogenledes gode Priis-
 ser kunde faaes, helst da friske Staver ere aldeles
 utientlige til at tages strax i Arbeide, førend de ere
 tørrede; den kunde og virkelig behøve et anseeligt
 Forraad af disse Materialier, da saavel til de ud-
 gaende Ladninger som til Trannens Paafyldning
 aarlig

aarlig blev forarbejdet ved dens Bødkerstue af 12 a 16 Svende et betydeligt Antal Fade. Ligesom nu herof skønnes, saavel Marsagen til den befundne betydelige Beholdning i sig selv, som Grunden hvorfor Antallet af Stykkerne just ved den brugte sparsommeligste Omgangsmaaede kunde blive større, men igien af ringere Værdie end efter de aarlige Indkøb, da de tilbageblevne, efter at det bedste deraf var forbrugt, umueltigen kunde gielde det samme som ved Indkøbet og førend noget deraf blev brugt; saa var dette en nye Grund, hvorfor det blev eragtet billigt, at den nye Indretning burde tilstaaes den foreslagne Rabat paa det i Equivalens-Balancen ansatte Quantum, som nu alligevel udbringes betydelig høiere, siden bemeldte Overskud, nogle ubetydelige af Regnskabsføreren tilsvarende Poster iberegnet, godtgøres den Kongel. Casse med 1256 Rdlr. 5 Skill. Den nye Handel har ikke heller havt nogen Fordeel, da den, for at oparbejde det betydelige Forraad af disse Materialier, i Maret 1790 lod forfærdige et langt større Antal Lønder, end der behøvedes til den imodtagne Beholdning Tran af 2438 Lønder, nemlig 1169 Stykker Trekrontran, og 5067 Stykker ordinaire Tranlønder, uagtet disse Lønder, efter Bødkerstuenes Ophævelse, kunde erholdes hos Laugsmesterne for endeel ringere Præiser *); hvorfor og Bødkerstuen

*) Den nye Handel havde med Bødkerne i 1790 sluttet en Accord om at levere ordinaire Tranlønder

stuen strax blev ophævet, og de i Maret 1790 allerede indkøbte Staver folgte til Bødkerne. Videre i Maret 1791 i) 708 Rdlr. 4 Skill. for Consumtions-Godtgjørelse for de fra 1784 til 1789 herfra til Colonierne udsendte 17,689 Pund Caffebønner, a 4 Skill. pr. Pund. k) 108 Rdlr. 24 Skill., som ere indkomne af uvisse Debitorer i Kiøbenhavn. l) 203 Rdlr. 35 Skill. for adskillige Colonierne under den forrige Handel vedkommende Indtægter. m) 1372 Rdlr. for 196 Lønder Finketran a 7 Rdlr. pr. Lønde, som ere beregnede den forrige Indretning tvende Gange. n) 56 Rdlr. 78 Sk. for noget Overskud paa Bødker-Materialier. o) 490 Rdlr. 52 Sk. for adskillige Poster, som findes noterede udi Sægebøgerne for 1791, men ere den nye Handel uvedkommende. p) 268 Rdlr. 4 Sk. for en Difference paa en Deel af den nye Indretning imodtagne Jernbaands-Fadeværk, som ere befundne af bedre Bonitet, end det skulde være efter Regnskaberne. Disse Indtægts-Poster udgjøre til-

sammen

der til 1 Rdlr., dito 10 Baands Lønder til 88 Skill. og Trekrontranlønder til 1 Rdlr. 32 Sk.; men da de i October s. A. indgav en nye Beregning, hvormed de bedviste, at de ved denne Accord leed et Tab af 6½ Skill. paa den første Sort, hvortil udfordres 25 Staver og 16 Baand, af 7½ Skill. paa den anden Sort, hvortil behøves 25 Staver og 10 Baand, samt af 17 Skill. paa den tredje, hvortil beregnes 30 Staver og 26 Baand, saa tilfod Administrationen dem en Forhøielse af 8 Skill. paa de tvende første Sorter, og af 16 Skill. paa den sidste Sort.

sammen for Aaret 1790 den Summa 4866 Rdlr. 17 Skill., og for Aaret 1791, med Indbegreb af en liden Post af 9 Rdlr., som contant er indløben, 3216 Rdlr. 65 Skill.

Paa den anden Side findes i bemeldte Balance-Regning ogsaa endeel den forrige Handels vedkommende Udgifter. Disse udgjorde ved den for 1790 opgjorte Balance tilsammen den Summa 5988 Rdlr. 3 Mk. 5 Skill., og oversteg altsaa med 1122 Rdlr. 2 Mk. 4 Skill. de under sammes Regning siden General-Balancens Afslutning indbragende Indtægter 4866 Rdlr. 1 Mark 1 Skill. Men for Aaret 1791 løb disse Udgifter ifkun til 119 Rdlr. 3 Mark; saa at der for samme blev et betydeligt Overskud for den forrige Handels-Regning, hvilket Overskud og contant er bleven indbetalt i den Kongel. Cassé med 10,020 Rdlr., de forommeldte 6922 Rdlr. 84 Skill. for Overvægt paa Garderne iberegnet. Derimod ere ved Afregningen med det Kongel. Finance-Collegium for Aaret 1790 de Poster liquiderede, som samme, eller de forbundne Casser og Fonds, vare debiterede eller crediterede for, under den forrige Handels-Indretning. Saaledes befandtes deres Debet at være 6886 Rdlr. 4 Mk. 1 Skill., men Credit ifkun 5158 Rdlr. 1 Mk. 13 Skill., følgelig beholdt den forrige Handel til gode 1728 Rdlr. 2 Mk. 4 Skill.; saa at den egentlige Summa, som af den forrige Handels-Indretning blev indbetalt i den Kongel. Cassé, som Overskud over Evaluations-Balancen, udgjorde 2907 Rdlr.

5 Mk.

5 Mk. 3 Skill., nemlig ovenstaaende 1728 Rdlr. 2 Mk. 15 Skill., og den i Balancen anførte Saldo 1179 Rdlr. 2 Mk. 15 Skill., som tillige med de 1122 Rdlr. 2 Mk. 4 Skill., som den forrige Handels-Indretnings Debet oversteg sammes Credit siden General-Balancen blev sluttet, udgjorde det efter samme indbetalende Overskud 4030 Rdlr. 1 Mk. 7 Skill.

Om alle disse Poster har Commissionen under 19. Mai 1792 og 29. Junii 1793 forelagt Hans Majestæt en udførlig Forklaring og derpaa erholdt allernaadigst Approbation den 4. August 1792 og 7. August 1793. Ved førstbemeldte Resolution blev tillige for den tredie Administrator efter Commissionens Forslag bestemt en aarlig Gage af 500 Rdlr., hvilken Gage den administrerende Direction i Betragtning af Handelens lykkelige Udfald havde erklæret sig villig til at udrede af Handelens Cassé, da Commissionen i sin første Forestilling ikke torde anfætte denne Udgiot paa Handelens Reglement. Saa behagede og H. M. ved samme Resolution efter Finance-Collegii Forestilling at tillægge ham for hans Arbejde, som Secretair ved Commissionen, 4 Procent af det, som af den aarlig til den Kongelige Cassé af den Grønlandske Handel, som Gevinst, indbetalende Summer, efterat de Administrationen og Detienterne tilstaaede $33\frac{1}{3}$ Procent, saadelsom Overskuddet over Evaluations-Summen deri ere fradragne, bliver tilbage.

Fige

Rigelebes har Commissionen under 19. Octob. 1793 allerunderdanigst foredraget Udfaldet af den Grønlandſke Colonie-Handel under den nye Indretning for Aarene 1790 og 1791. Denne Indberetning, for ſaavidt Aaret 1791 angaaer, vilde allerede for længe ſiden være indkommen efter den Kongelige Reſolution af 26. Mai 1790; men Commissionen havde troet det fornuddent at oppebie Slutningen af det næſt paafølgende Aars Bøger, ſiden Udfaldet af Handelen ſaa langt havde overſieget endog den gunſtigſte Forhaabning, at den ikke torde drifte ſig til at anmeldte Gevinſten for Hs. Majestæt ſom en reen Indtægt, førend den ved den nøieſte Underſøgning og Sammenligning med det paafølgende Aar havde overbeviſt ſig om, at der i det mindſte ikke kunde være indløben betydelige Feil i Regnskaberne. Man var endog af ſamme Grund forſt fundet at udbede ſig Anſtand med denne Indberetning, indtil Reviſionen over ethvert Aars Regnskaber kunde være ſuidført; men ved nærmere Overlæg frafaldt man denne Idee, ſom vilde have foraarſaget en Opſættelſe af i det mindſte 1 til 2 Aar. Thi deels troede Commissionen, iſær da ſamtlige Medlemmer af Administrationen tage Deel i ſine Deliberationer, at man ſelv maatte kunde opdage ſaadanne Feiltagelſer, der kunde have en betydelig Indflydſe paa Handelens Udfald i det Hele; deels formeente den, at Henſigten vilde ligefuldt opnaaes, ſiden de mindre vigtige Poſter, ſom vilde blive rettede ved Reviſionen, dog ikke kunde tilflyde enten

den

den Kongelige Caſſe eller andre vedkommende, førend i det Aar, da Feilen blev opdaget. Overalt kan den Kongelige Caſſe eller Handelen derved ikke tabe noget uden det, ſom ikke kan undgaaes formedelſt Sagens Natur, nemlig Renter af de for høit eller for lagt ansatte Procenter; da i øvrigt Sagen i ſig ſelv ſtrar og ſuidkommen redreſſeres, ſaaſom formedelſt den nye Indretnings Grundſætninger det eene Aars Tab altid maade kortes, førend nogen Gevinſt kan exiſtere i det paafølgende. Dertil kommer, at Overholdelſen af de ved den Kongelige Reſolution af 2. Julii 1790 approberede Regler for Bogholdet ved den nye Indretning, nødvendig maa betrygge imod de Feil, hvilke tiſſorm have havt den ſørſte Indflydſe paa den ſaa dybt indgroede, men deſværre meget urigtige Foreſtilling om de for Kongelig Regning drevne Handlers Tilſtand. Ja man ſynes under denne Forudſætning næſten ikke at kunne forudſee nogen Omſtandighed, der kunde kienkelig forandre Reſultatet, ſom de ved Handelen førte Bøger give for den nye Indretning. Thi de Poſter, ſom i Følge den Kongelige Reſolution af 4. Auguſt 1792 blive at rette i den forelagte Overdragelſes-Balance, vedkomme egentlig den forrige Indretning, og have kun for ſaavidt Indflydſe paa det førſte Aars Handelsgevinſt, ſom ndgde Berholdningens Værdie derved nedſættes; hvorimod den Fotmindkeſe af Gevinſten, ſom mueligen vil finde Sted efter nogle af os efter nøieſte Overlæg giorte Forandringer ved Balancen for Aarene 1790

November Maaned 1793.

D

og

og 1791, for det meeste igien indvindes i et følgende Aar, og altsaa ikke fremstiller Handelsens Tilstand i et mindre fordeelagtigt Lys.

Paa disse Grunde kunde vi efter beste Skionnende ikke tage i Betænkning, herved sub Litt. A. og B. allerunderdanigst at foreslægge Deres Majestæt de af den administrerende Direction under 31. Dec. 1791 og 31. Dec. 1792 indsendte General-Balancer for Aarerne 1790 og 1791, med tilhørende Bilager, som tilstrækkelig nøiagtige og til Hensigten svarende Documenter. I Følge samme er der befundet reent Overskud

for Aaret 1790	15,536 Rdlr. —
og Aaret 1791	22,794 — 22 Sk.

tilsammen for disse

2 Aar 38,330 Rdlr. 22 Sk., hvoraf, efter Fradrag af de Administrationen og Bettientene tilkommende $33\frac{1}{3}$ Procent, de øvrige 25,553 Rdlr. $46\frac{2}{3}$ Skill. ere contant indbetalte i Deres Majestæts Casse, foruden de af den nye Indretnings Capital-Fonds svarende Renter 10,000 Rdlr. om Aaret.

For, saavidt mueligt, at blive overbevist om, hvorvidt denne Sum kunde udkomme, naar man reducerede Handelsens fornemteste Indtægter og Udgifter til disse Hovedrubriker, have vi tillige for disse tvende Aar ladet forskærdige en anden Beregning, omtrent paa den samme Maade, som er bleven brugt ved Undersøgelsen af den forrige Han-

dels

bels Tilstand. Efter denne Beregning have Handelsens betydeligste Indtægter været:

i Aaret 1790

Hjemkomne Retouroarer udbragte		107,595 Rdlr.
til		
Hjembragte Fadedærf		15,200 —
Befællings-Premie for Colonierne		7,500 —
Udrustnings-Premie for Skibet		
Repisene		1,117 —
Den allernaadigst tilstaaede Godtgjærelse for de 2de Inspecteurer		2,000 —
Refusion af de Mærkiste Brødre for oppebaarne Varer i Landet		512 —
Af Missions-Collegium for det, som sammes Bettiante i Landet have oppebaaret af Proviant og Varer meere end det, som Handelsen bidrager til Missionen		1,044 —
Af Tobaks-Fabrikken Friheden tilbagebetalte Beløb for nogle casserede Tobakker		503 —
Af det Kongel. Finance-Collegium for adskillige Poster, som ere bragte samme i Debet		2,606 —
For Beløbet af den med Skibet Giertrud Catharina forliste Ladning, som falder Assurance-Conto til Last		4,676 —

Transport 142,753 Rdlr.

D 2

Af

Transport	142,753 Rdlr.
Af Liimfabriken for Affald fra Tranværket	161 —
For diverse Poster, som ere bragte Colonierne i Credit, saasom for bortsolgte cafferede Varer og tilbagebetalt Consumption m. m.	2,277 —
	<hr/> 145,191 Rdlr.

og i Maaret 1791

For hjemkomne Retourna- rer	105,812 Rdlr. 23 St.
Hjembragt Fadedværk	14,572 — 89 —
Besejlings-Premie af Colo- nierne	7,500 — " —
Denaarlige Godtgjørelse for de 2de Inspecteurer	2,000 — " —
Af Missions-Collegium ved Afrekning	655 — 2 —
Ligesaa af de Møhriske Brodre	509 — 55 —
Af Liimfabriken for Tran- værkets Affald	223 — 72 —
Wakhundsleie	1,296 — " —
Bolværkspenge	116 — 59 —
Den halve forsikkrede Ka- pital for det forliste Skib Nepifene	2,500 — " —
Tilbagebetalt Consumption	540 — 87 —

Transport 135,827 Rdlr. 3 St.

Af

Transport	135,827 Rdlr. 3 St.
Af 8 Skippere betalt, hvad de i Landet have oppe- baaret	96 Rdlr. " St.
Køstpenge for 3 Passagerer	91 — 57 —
For Bierget og ved Auction bortsolgt gammelt Loug- værk, med flere caffer- ede Varer	822 — 22 —
	<hr/> 136,836 Rdlr. 82 St.

Derimod have Handelens vigtigste Udgifter
bestaaet i følgende Poster:
i Maaret 1790

Handelens Varer og Probiant	50,074 Rdlr.
Fadedværk	17,140 —
Materialier og In- ventarier	7,447 —
	<hr/> 74,661 Rdlr.
Fragterne	24,389 —
Betientene i Grønland deres For- tiente, efter Fradrag af det, som de deels have andiist paa deres Løn, deels optaget Varer for i Landet	7,155 —
Assurance	3,703 —
Lønningen her i Staden	5,683 —
For Lys, Brænde og andre Om- kostninger	1,302 —

Transport 116,893 Rdlr.

0 3

10

Transport	116,893 Rdlr.
Udgivter ved Pakhuuset og Udrednings-Contoiret	1,851 —
Interesse	10,911 —
	<hr/> 129,655 Rdlr.

og i Maaret 1791

den til Landet udgaaende Cargaison, saasom: Proviant og Handelsvarer	29,112 Rb. 2 St.
Gadeværk	15,177 — 7 —
Materialier og Inventa- tarier	8,836 — 89 — 53,126 Rb. 2 St.
Fragter	19,416 — 69 —
Debitentene i Grønland, deres Fortiente, efter Fradrag af anviste Summer og optagne Varers Beløb	7,224 — 81 —
Lønninger her i Staden	6,039 — 32 —
Affurance	2,900 — 16 —
Brænde, Lys og andre Omkostninger	1,383 — 51 —
Udgivter ved Pladsen, Pakhuuset og Udrednings-Contoiret	2,494 — 82 —
Pakhusseie, som Coloni- erne debiterede	1,200 — " —
Transport	<hr/> 93,785 Rb. 45 St.

Til

Transport	93,785 Rb. 45 St.
Til Hjelpecassen	89 Rb. 63 St.
Interesse	11,227 — 75 —
Til Finants-Collegium for adskillige Poster	693 — 87 —
Til Samme 6 Procent Decourt af Befeglings-Præmie	450 — " —
Til Samme for den ved den Kongelige Commissions Skrivelse af 5. Mai indberørende Nar anmærkede og ved vores Sværskrivelse af 8. samme Maaned oplyste Irring, ved Beløbet af 196 Tønder Finketran, som Handelen paa 2de forski- lige Maade var godtgjort	1,372 — " —
Affreven som Tab paa Tran- beholdningen	5,637 — 32 —

113,256 Rb. 14 St.

Følgelig løber den heele Indtægt i disse tvende Nar til 282,027 Rb. 82 St. og Udgivten til 242,911 — 14 —

saaledes at der bliver en

Avance af 39,116 Rb. 68 St. som stemmer meget vel overeens med forommeldte efter Bøgerne befundne Gevinst.

Varsagerne til denne betydelige og efter det foransførte paa en vis Maade uventede Fordeel,

maae fornemmelig sættes i en Deel Indretninger og Forandringer, hvorved man, veiledet efter den ved flere Aars Besyrelse samlede Erfaring, har søgt deels at formindste Omkostningerne, deels at indføre bedre Gang og Orden i een og anden af Handelens enkelte Deele.

Derhen hører især den med alle Frankiedeler giorte Forandring, at Frankogningen nu kan skee med Streenful i Stedet for Brænde. Denne Forandring haver vel kofiet endeel med Jernrister og andre Indretninger, som dertil behøvedes; men Udsalbet har derimod endog langt overgaaet Forventningen, da man kan regne, at over 1000 Rd. aarlig derved spares i Afbrændnings-Omkostninger.

Ligesaa vigtig er den nye Indretning med Spæffets Kapning, Finkernes Afspredning og især Vardernes Reengjørelse, til hvilket sidste egne Vasker ere indrettede, og hvorved, foruden de af Forandringerne umiddelbar flydende Fordeele, er vundet, at nu alle fire Frankiedler paa eengang tiene til Tran-Affogningen, og man saaledes for Fremtiden haaber til Udgangen af Februar eller medio Marts at blive færdig med den heele Tran-Affogning, i Stedet for at samme ellers vedvarede til langt ud paa Foraaret, da der ved den mildere Lust og Varme udlæftede meget Tran af Fousfagerne, som man nu troer at være forebygget.

Iblandt de flere Besparelser, som i mange mindre Deele ere indførte, bør især nævnes Bødder-Arbeidet og det paa Pladsen foretagende Arbeide.

Bød-

Bødder-Arbeidet havde den administrerende Direction længe indseet at falde Handelen bekosteligere ved dens egen Bødderflue, end det hos Langets Messere kunde gøres; man gjorde sig derfor Umage at træffe en Accord med adskillige Byens Messere, hvilken og efter megen Underhandling blev sluttet under 27. Julii 1790 paa 5 Mar, saa fordeelig, at man derved har tilveiebragt en Besparelse af i det mindste 1500 Rdlr. aarlig. Desuden er Dagelønnen paa Pladsen, der udgjør en saa betydelig Deel af Handelens Udgifter, og derved meget indskrænket, at næsten alt Arbeidet paa Pladsen foretages i Accord, enten under eet, eller efter en vis forud bestemt Betaling stykkevis, hvorved vindes, at Controllen bliver langt simplere og lettere, Arbeiderne selv tiene bedre, og Udgiften for Handelen i det Heele dog bliver mindre. Denne Besparelse i Pladsens Udgifter har man nu, da Hvalfangerstribene ere overladte til Particuliere, og saaledes adskilte fra Colonie-Handelen, fundet muelig frem for før, da Arbeidet paa Pladsen var af saa forskjellige Natur, det eene løb ind imellem det andet, og det ikke saa let var mueligt at overse det Heele, eller at træffe Indretninger, der kunde passe til begge disse, efter deres Maade at drives paa, saa forskellige Greene af Handelen.

Lillige har man paa bedste Maade sørget for, at alt, saavel her som i Grønland, paa beste Maade kunde blive vedligeholdt, saaledes at Effecterne paa ingen Maade skulle forringes; ja man er deri

næsten gaaet videre end for det første behøvedes, saasaaert det kunde skionnes af Handelens og Auctionernes Udfald, at dens Kræfter tilkøbe det. Saaledes er i Maaret 1790 paa alle Handelens Pramme befoftet en saa anseelig Reparation, at de nu kunne ansees som nye, samt anskaffet en nye Frankiedel; og i Maaret 1792 har man anvendt en betydelig Bekostning paa Pladsen, da ei allene et stort Stykke Bolsværk er sat gandske af ny, men endog de gamle Bolsværker, Pakhuuse og Skuure fuldkommen reparerede.

Videre ere Conditionerne, paa hvilke de til Coloniernes Besæling behøvende Skibe og Varer opsættes til Licitation, snart under Commissionens forventende Approbation, snart efter den administrerende Directions Resolution, indrettede med den største Forsigtighed, fornemmelig i det Hensyn, at Handelen saavidt mueligt kunde være sikker paa at erholde de liciterede Artikler af forsvarlig Godhed og i rette Tid. Naar imidlertid Licitationens Udfald ikke svarede til Forventningen, har man for det mæeste overladt til den administrerende Direction at soie efter Omstændighederne den fordeelagtigste Foranstaltning til at forsyne Handelen, deels ved at anstille en ny Licitation, deels ved at træffe een eller anden Accord under Haanden, eller ved selv at forskrive visse Varer, som kunde faaes bedre og lettere paa andre Steder; og dette kunde man og modtage med saa meget mindre Betænkelse, som samtlige Handelsbetjentenes Fordeel er, under den nye

Ind-

Indretning, paa det næste forbunden med Handelens forskillige Udfald i det Hele.

Efter forebemeldte Conditioner skal Skibene 1) være gode forsvarlige Rismands-Skibe, af Egetræ og vel byggede, hægte og digte, over og under Vandet vel forseete, og 2) Dæks Skibene forsynede med Skaader for det mellemste Dæk, at Folkene ikke kan have nogen Communication med Lasten, samt saaledes, at Lasten i fornøden Tilfælde kan forsegles, og alle forsynede med forsvarlige Ankere og Louge, Seil og Takkelage, samt alt behørigt Redskab, som til saadanne Skibes fuldkomne og vedbørlige Istandsaetelse, og til Farten paa Strætdavis nødvendig maatte udkræves, samt besatte med gode habile og vel øvede Skippere og Styrmand, af hvilke den ene i det mindste maa være paa Strætdavis befaren, samt øvrige befarne Sæesolk efter Fornødenhed og Skibenes Beskaffenhed, og det saaledes, at aldeles ingen grundet Klage derover i mindste Maade kunde føres; og skulde noget i saadanne Requista feile, saa bliver den, som enten for egen Regning eller pr. Commission har bortfragtet et saadant Skib, Handelen ansvarlig til af Skade og Ophold, som deraf kan stude. 2) Fyrre-Skibe antages, naar de ellers ere gode og ikke ældre end 10 Aar; men skulde nogen bortfragte saadant et Skib, hvorpaa Assurance-Contoiret her i Staden ikke vil tegne Assurance, da bliver samme ikke imodtaget, men for Befragternes Regning et andet liciteret. 3) Paa det Handelen om Skibenes Dyg-

Dygtighed desmeere kan være forviffet, bliver, foruden tvende fra Handelens Side udnævnte Mænd, en lovlig Besigtelse ved dertil af Magistraten udnævnte Mænd, foranstaltet, af hvilke Mænd enhver befragtet Skipper maa forsyne sig med Beviis om sit førende Skibs Dygtighed, saavel i Henseende til sammes Udredning med staaende og løbende Redskaber, samt Seilenes Beskaffenhed m. v., som og om den fornødne Besætning af Mandskab dertil er ansat, hvorefter sig Attest til Handelens Contoir indleveres, og derefter med Indladningen begyndes. 4) Skibene maae ingen andre tilhøre, end Kongelige danske Undersaatter. 5) Skibene, som befragtes, maae være her beliggende, og i saadan Stand, at der kan begyndes med Ladningens Indtagelse i det allerseeneffe Medio Martii. 6) Skipperne og alle deres Folk formeenes paa det alvorligste at have eller bruge nogen Slags Handel, enten til eller fra Grønland, eller at have nogen Foring i Skibene, enten for sig selv eller andre, under hvad Prætext det end være maatte; og i saadan Anledning skal de udi deres Connossementer, som saavel til som fra Landet, trykte og paa hvert Sted 3 expederes, declarere og sandfærdigen bekræfte, at ingen Slags Kiøbmandsbare, flere, end de udi Connossementerne anførte, findes enten i Rummet eller nogen anden Steds om Borde paa deres førende Skibe, og at de, i Fald derom skulde tvivles, tilligemed deres Styrmand, som disse Connossementers Indhold og Rigtighed maae være

bedvidste,

bedvidste, og med deres Underskrift samme stadfæste, samt øvrige Skibsmandskab paa Forlangende for Herrens Skat aflægge saadan Eed: "At de ingen Handeld der i Landet have drevet, eller indehaabt flere eller andre Varer i Skibene, den Tid de afgik fra Ladeplassen, end ved Løsepladsene ere udkomne" og paa Connossementerne af Handelens vedkommende Betiente er quitteret for." Ligesaa forbydes det og, saavel Skipperne som øvrige medførende Folk, at have ringeste unødvendig Omgang enten med Grønlanderne eller Eploniens Folk, og bliver det dem især paa det alvorligste forbuden, ikke at give, langt mindre at sælge Wiin, Brændeviin, Ol eller anden europæisk Proviant til Indbyggerne; ligeledes maa Skipperen, om han eller hans Folk skulde være mistænkt for Snighandel, underkaste sig lovlig Distation i Grønland, naar samme der af Vedkommende eragtes fornøden. Skulde ellers Skipperne og Folk forsee sig imod foranførte Forpligtelse, eller hvad som i det undertegnede Certepartie udførligere er forklaret, da skal ikke allene alle udi Skibene eller derved antreffende Varer være confisquerede og til Handelen hjemsendte, men Skipperne og Folkene desuden, i ethvert Tilfælde at Certepartiet overtrædes, være underkastede hvad Straf den Kongelige administrerende Direction i saa Maade finder for godt at fastsætte, hvilken Mulet bliver Befragterne decourteret i Fragten imod Regres til Skipperen. 7) Alle Skibe til Grønland fragtes pr. Commerce-Kæst. Skipperne

og

og Folk, der fare paa Grønland, nyde ikke nogen Douceur, men de nyde som sædvanlig $\frac{2}{3}$ Deel Pilotage og 5 Mark pr. Commerce-Kæst Caplachen for Skipperen. Skipperne forbindes til, ved Ladningen og Losningen med sine Folk og Baad og Solle at være villig til Handelens Tjeneste, samt at holde fornødent Opsyn med Styrmand og Folkene, at de om Borde tagende eller fra Borde sættende Koustager og Varer, især Spækkadene og Spækkønderne, med forsvarlig Forsigtighed omgaaes, og saaledes henstaves, at Spækkønderne altid komme til at ligge øverst i Lasten, paa det Handelen ei, formedeltst skidesløs Omgang og Henstuoning skal lide Skade; og bliver det enhver Skipperes Pligt at paasee, at Spækkoustagerne, ved Imodtagelsen i Grønland, ere vel opfyldte, paa det han ved Afleveringen her ikke skal paadrage sig Mistanke, eller udsættes for vidtloftig Ophold og Bekostning med at giøre Forklaring. 8) Dersom Skibene ved den Colonie, som de ere fragtede til, ikke skalde kunde faae fuld Retourladning, maae Skipperne findes villige til, efter den i Landet skæiende Foranstaltning, at afseile til den nærmeste Colonie, som dem bliver anvist, for at indtage hvad Retourvare der kunde findes. 9) For Skibenes Tilladning tegner Skipperne det forbenævnte Certepartie, hvorudt forommeldte Conditioner, ligesom sædvanlig, udforligen indføres. 10) Efter lykkelig aflagt Rejse og giorte rigtig Lederance, saavel af Cargaison til Landet, som og Retouren fra Landet, samt Certepar-

partiets Husdyrdelse i alle Puncter, befaler Handelen den accorderede Fragt efter Skibets Drægtighed. Skulde ellers noget Skib paa Hjemreisen forulykkes, og noget Gods bierges, da forholdes dermed efter Loven og Ene-Contume, dog saaledes, at Retourvarerne anslaaes til Concurrence efter Landets Priis. Under den i Certepartierne anførte Pilotage er ellers ei andet at forstaae, end allene Lotspenge, saa at hverken Tolbod-Clarering, hvorefter Handelen Ladninger ere fritagne, ei heller Fyrpenge, Broe, og Holværkspenget, eller andet, af hvad Navn være maae, af Handelen tilsvares. Endelig bliver ubi alle Fragters Beløb, decoureret 2 Procent til Handelens Kattigrasse. 11) For de Passagerer, som paa Skibene enten til eller fra Grønland blive at indtage, hvilke Skipperne skal være pligtige at imodtage, naar de med vedborlig Pas og Skudsmaal ere forsynede, nyde de i Kostpenge, af dem, som spise i Kabotten, 2 Rdr., og af dem, som spise med Folkene, 7 Mark ugentlig. 12) Enhver Skipper forbindes til at imodtage og oversføre saamange Hvalfanger-Chalupper frit, som til ethvert Skib, efter dets Størrelse og Coloniernes Veligheden, de skal beseile, bliver bestemt. 13) Efterat Skibene ere lagt ud igiennem Bommen, staaer det Handelen frit for, ved en Besigtelse at lade undersøge, om Skibene ere forsynede med det til Reisen fornødne Varegods.

Fragment
af en Betænkning
over
Herr N. N. Ms. Afhandling
i September Måneds Minerva.

Herr N. N. M. erklærer ved Enden af sin Opsats, at "han ikke troer, at have sagt noget Nyt eller Usædvanligt, eller hvad jo enhver selv maatte falde "paa." Han kan i en vis Henseende have Ret, da det ikke er saa Nyt eller Usædvanligt at see Paradoxer forsvares med flæve vakkende Grunde, *) som udstafteres med smukke Bendinger og nette Talemaader, og rigtig nok see fiønt ud, men ikke holde Stand, det mindste man rører ved dem. Og en paradox Sætning er det jo aabenbare, saa ganske almindelig at ville fassfatte, som Herr N. N. M. det vil, at det er en litterairisk Ufsik at navngive Anonymet. Hvis det var,

hvis-

*) Man mærke, at dette er et Indlæg i Sagen mellem Hr. N. N. M. og Hr. M. N. N., ang. Anonymitets Aabenbarelse, og inæen Dem, mindst den endelige i sidste Instance. De anmærkede Udtryk i det mindste vil uden Tvivl af den dømmende Læser til Slutning mortificeres; uagter han vilde med Dette og gjorde rigtig ~~Ret~~ ^{hvis han al dog} ~~Ret~~, ^{habet} at Cargaison til Landet, som og Retouren fra Landet, samt Certe-